

რედაქციის აზარი.

უკვლავ ზეგნი ჟურნალ-გაზეთების ასევე წლისათვის სულის მოწონის წინაშე ქვირდებიან გამოცემის გაუმჯობესობას გარკვევით და შინაარსით, ზოგადაც სანუგეშოდ (პრემიას) აღუთქვამს, მაგრამ ზოგჯერ თავიანთ სულებს აზრის მისი ასრულებას სხვა და სხვა მიზეზების გამო. ზეგნი გაუქვით აკვადის“ შეიძლება, რომ რედაქციას მართალია წრუდს დაუგვიანებდა პრემიის დარიცხვა, მაგრამ ყოველ დონისისთვის ისმარს პირ ნათლათ გამოვიდეს სულის მოპყრდლებათ წინაშე.

გაზეთ „გველის“ მრგობრის გაფართოებაზე უკვე დართულია ნება და ამით გაზეთის უფლებას და სსულებს მიეცა, სრულად ყოველ დღიურ საზოგადოებრივ და სალიტერატურო გაზეთის მგზავნათ, მხვედრათ აქონიოს როგორც წესითისა და საზღვარ-გარეთის ცხოვრებისა და პოლიტიკის შესახებ, აგრეთვე ზეგნი ცხოვრების დღიურ საჭიროებოთა ვარაუზად.

წელსაც უკვე თანამშრომლებმა ადგილითვეს თავისი კალმის ნაწარმოების მოწოდება. რაც შეეხება გარკვევით გაუმჯობესობას, რედაქცია დონისისაგანსავე აქვებს უარდალებს: ზეგნი ვაპარეთ კვლავს უფლებების დონისისაგან, პეტრეწურებიან და ასევე დასარბული გვეჭვს შტუტგარდისა, სოლო თბილისში შუქლებულია სქი-რანი ნახატების დაბეჭდვა, რადგან ზეგნი ცხოვრების მგონვე მსატრები თითქმის ახს გვეჭვს და ლიტერატურა-საც სმისათ უფუჭვება სუხათაბი.

ჩვენებუბრი ღვინოების უწყისათა ვაჭრობის შესახებ.

ღ აზოვადოთ, როგორც ჩვენში, აგრეთვე მთელ რუსეთშიაც დიდი ხანია რაც ჩვიან, რომ ბევრ გვარი საქონლის ვაჭრობ-აღებ-მიცე-მობა ვერცა ისევ გაიძვრა და მატყუარა ჩარჩ მოვა-ჭრების ხელშია ჩაყარნილია და ეს ვაჭარტონები თავიანთ ღვინოს გასასუქებლათ, უწყისო და უკანონო ვაჭრობით ათი-ათას გვარს სიყალბეს ახერხებენ მუშ-ტრების მოსატყუებლათ და სხ... სხებ-სა კი რა მოგახსენოთ და როგორც ჩვენებუბრი ღვინოთ მოვაჭრები ყალბობენ უსინდისოთ, ამისგან კი გმერთ-მა ყველა დაიფაროს. კაცი ვერ მათთვის ყოველი იმ იმსატყუარი ყალბობას და ხერხს, რასაც უმეტესნი წილი მათგანი ხმარობს. სხვათა შორის, ავილოთ მავალიათ თუნდა კახუბი ღვინო. ვინ არ იყოს, თუ რა უსამართლოთ ექცევიან მის სსხედს ეს მატყუარა ვაჭრები. საითაც მიხედ მოხედდეს კაცი, ჩვენში თუ რუსეთში, ყველგან, ქალაქებში თუ დაბა სოფლებში საყვება რომელიმე ზხრის ღვინოების ვაჭრებთ და სა-დავაც უნდა იყოს მოტანელი, მანაც ყველა ამ საეჭუბო ადამიანებს, სარდაფებს, დარქებს და ტრაპ-ტირებს ერთნაირა შემდეგი ზეწარწერებით აქვთ: „На-туральное Кахетинское Вино“ და, აბა, ახლა შებძან-დით რომელსავე ამათგანში კახური ღვინოს საყიდ-ლათ; თქვენც არ მომიყვდით, რომ ათასში ერთგან ვერ იპოვით კახურ ღვინოს წყეთს; ბევრ მათგანს არაბაც თუ გასაყიდათ, გვმოთაც არ უნახავთ კა-

ხური ღვინო, ვანა კახეთში იმდენი ღვინო მოდის, რომ სუყველგან შეიძლებოდეს მითი ვაჭრობა? რას-აკირველია, ეს დაუგვრებელია (თუმცა დიდათ მოხ-რულნი ვიქნებოდით, რა იმდენს ღვინოს იძლეო-დეს კახეთი, რაც სახელი აქვს ყველგან). მაშასადამე ცხადია, რომ უმეტეს ნაწილოთ ხსენებულ ვაჭრებ-თაგანი მხოლოთ კახურის სახლით ჰყიდიან მრავალ სხვა და-სხვა მხრის ღვინოებს: მავალიათ, ვანჯისს, ერევნისას, კიზილირისას, შულავერისას, რატევისას და სხ... და, აი, ყველა ამ დაბალ ღირსების ღვინო-ებს, როგორც ზევითაცა ეთქვით, კახურ სახელს არ-ქმევენ ეს ვაჭარტონები; მუშტრებსაც უ ინიდისოთ ატყუებენ და კახეთსაც ხომ სახელს უტყებენ? ვანა მართო ამ სახელის დარქმევას კი ჰპარობენ? არა, ამაზე უფრო უარესსაც ჩადიან: ათას გვარს სხვა-და-სხვა წამლებს უმერხებიან, ვითომ და, ახვეებენ, და-ბალ ღირსების ღვინოებს იმ აზრით, რომ კახურის ღვინოს გემოსა და ღირსებას დაამგზავნოს, ამისთვის ზოგს ფერს აძლევენ, ზოგს სიმარგუს უმატებენ, ზოგს ატყობენ და სხვა. ახლა სხვა-და-სხვა სიყალბეს ესეც დაუმატეთ, რომ ამ ვაჭარტონებს მის დღეში კანონიერი საწყაოებები არა ჰქონიათ. მავალითათ, ჩვენ ყველა ვეცით, რომ კანონიერი ერთი ევრო 15 ბოთლი უნდა იყოს, მაგრამ, აბა მიზანდით და გამაურწყეთ ვისმე ბოთლები. თითქმის ყველა ჰყიდის 1/15 და 1/20 ბოთლებათ და არა 1/15. ასე რომ ვინც წერილათ ბოთლობით ყიდულობს, იმას ველ-როში ჰპარავენ 3—5 ბოთლს ვაჭრები და, აბა, წარ-მოიდგინეთ თითო ევროში, რომ 3—5 ბოთლი

იპრობ, წელიწადში რამდენ ვედროს ვაჭყლიან წყრილათ. ყოველ ამ ზემო მოყვანილ სიყალბეს და უსწორილის-თან დღევანდლამდის არაფერ ყურადღებას არ აქცევს, თითქოს, ეს სულ ასე უნდა იყოს. მაგრამ ჩვენი ვაჭრების ასეთი საქციელი იმდენათ არ გვაკვირებს, რამდენათაც ჩვენი კახეთის ზოგიერთი მემამულე თავადიშვილების საქციელი, რომლებიც ყოველთვის იმას უნდა ჰქვირობდნენ და ცდილობდნენ, რომ როგორმე და რითიმე, ან თვით და ან მთავრობის დახმარებით, რაიმე საშუალებით, ალუკრიალური კანონით ამ უკანონო და უსამართლო ვაჭრებს, რომლებიც სხვა-და-სხვა ტუყელი სახელების დარქმევით და „ფალსიფიკაციით“ სახელს უფუჭებენ მთელ კახეთს და კახური ღვინოების ღირსებას. მაგრამ რას ვებღაღო? მიუხედავად ამისა პირიქით მრავალ ჩვენ თავადიშვილებს, თავიანთი „ვირებში“ ე. ი. სახელი და გვარი, ჩარჩოვარებისათვის ზოგს რაღაც პირობებით ვაღიან მოუყვინძიან და ზოგს სამუდამოთაც. ვაჭრებსაც თავიანთი ნდობის დასამსახურებლათ და უმეტესათ მუშტრების მოსატყუებლათ გამოუყენებიათ თავადიშვილების გვარები, არა თუ მართა სარდაფებზე, უბრალო დუქანებზე და ტრახტირებზედაც კი ჩამოუკიდნიათ და დიდი ასოებით უწერიათ, ეთიოდ-და მათ ღვინოებსა ეყიდითო. ჩემის აზრით ეს დიდ დანაშაულათ უნდა ჩაეთვალოს ჩვენ კახელ თავადიშვილებს, რომლებიც რაღაცა უბრალო გროშის სარკველობისათვის სხვებს აძლევდნ თავიანთ „ვირებს“ და ამითი თავიანთ გვარსაც სახელს უტყებენ და საზოგადოათ მთელს კახეთსაც. ამის მავალითის მოყვანა საჭირო არც კია მკითხველისათვის, ეს ისე მრავალია, რომ ყველგან შევხვდებით ჩვენშიაღ და რუსეთშიაც, მაგრამ მაინც მოვიყვან სხეთა შორის ერთ ამ მავალითს, რომლის ნახვამაც დიდათ ამაღლევა. მე ვახსოვდით, ამ რამდენისამე ხნის წინეთ ქ. პ.—ში და ქუთაში გავლის დროს დავინახე ერთი დუქანი, რომელსაც ასეთი წარწერა ჰქონდა: „Натуральное кахетинское вино Кн. Чавчавадзе“. შევედი ამ დუქანში და დამხედა ერთი უცნაური ტიპის კაცი, რომელიც სიმაღლით და სიგანით ერთნაირათ ჩასუტებულიყო, ობო ვადმოკვდა და დათუვიტი ქშიანება: მე ვკითხე: - ეს დუქანი ჰუჭავაძისა-მეთქი?—დაბნ ვახლაეთო, რა გნებავთო.—თვით კნაზ ჰუჭავაძე აქ ხომ არა ბრძანდებამეთქი? ვკითხე.—მე თითონ ვახლაეართ ჰუჭავაძე, რა გნებავთო? - მე ეს აღმანიანი ავთოალიგრაჩავათალიცრე თავით ბოლომდის და ეუთხარა: არა, არა მგონი, რომ ჰუჭავაძიანთ გვარში თქვენი მგზავსი იყოს ეინამე-მეთქი. ჩემი ასეთი დაკონვა, როგორც შევატყე, იმას არ მიყვონა და გულ-ამაყათ მომიგოა:—ვაჰ! მე

ვითომ ჰუჭავაძეებზე რითი ვარ ნაკლებიო.—მეც უთხარი, ღმერთმა მათზე მე უი გვარი და სახელი მოგცეს, მაგრამ შენ, რომ ჰუჭავაძე არა ხარ და იტრუფე, ეს კი ცხადია მეთქი. გულ-მოსულმა ეჭარმა კინაღამ ქეას წამაჯალა ხელი და შემოტუფეთ დამიწყო ნაწყევტ-ნაწყევტ ლაპარაკი,—ვაჰ! შენ ეინა ხარ? ვაჰ! რა გინდა? რისთვის მოსულხარ? ღვინო გინდა იყიდე. არ გინდა, მაშ მიბძანდი. რა მოგებარებია, რასა მთხოვ, ვაჰ!—მეც ეუთხარი: დიახ, ღვინო მინდა-მეთქი. ავთა ვარ და ექიმმა წამლათ კახური ღვინო მასწავლა და, თუ გავქვს, მამა-გიცხონდა, მაყინდა. თუნდ ჰუჭავაძისა ნუ იქნებო, ოღონდ კი ნამდვილი კახური იყოს, მოუწათლაეი-მეთქი.—ვაჰ! მაშ მეც რომ არა მქონდეს ჰუჭავაძის ღვინო, სხვას ვიღას უნდა ჰქონდეს!—აბა, მაშ, ერთი ბოთლი მამყიდე, რომელიც ყველაზე უკეთესი გაქვს-მეთქი. გამიხსნა, ენახე გემოთ და თქვენ მტერს, კახური კი არა, კიხლიარის ვახლდათ, ჩინირს რომ უძახიან, სწორეთ ის. მაღლობა ეუთხარი პატვისცემისათვის და გამოვიდი. შემდეგ შევიტყე, რომ ამ მედუქნის გვარა ოპა—თინაცი კი ყოველიყო და თანის დღეში, გვანებ, კახური ღვინოთ არც კი უყაქრია; ის მხოლოთ ჩინირს და არაყს ჰყიდის დიდი ხანია და „ვირმა“ კი, როგორც მოგახსენეთ, თ. ჰუჭავაძისა ჩამოუკიდნია დუქანზე და ახლა თქვენ წარმოიდგინეთ რამდენს ჩემისთანას მოატყუებდა მართა ეს ერთი და ამისთანები ხომ მრავალია სხვაგანაც.

ამას წინეთ წავიკითხე ვაზ „Тиф. Лис“ № 196-ში: ქ. ნიქრ-ნოვგოროდის იარმუკაში ერთი თბილისელი ვიღაც არმაკ აზიზიანიცი დაიჭირა იქაურმა აქციზის მოხელემ, რომელიც კახური ღვინის სახელით ჰყიდდა რაღაც სხვა-და-სხვა გაღარეულ და შეზავებულ სხვა მხრის ღვინოებსო. მე რომ ეს წავიკითხე, გულში გამეკინა და ვიფიქრე: ბნ აქციზის ჰოხელეს ვითამდა დიდი რამ იშვიათი მავალითი აღმოუჩინა მეთქი. აბა, სხვაგანაც მიხივდ მოიხივდოდა გამწვანო რამდენ აზიზიანციბისთანას და უფრო უარესნადაც აღმოჩენენ? ათასობით, მაგრამ ეინა ანის და სად ანის პატრონი?

როდესაც ჩვენმა კახეთის მემამულე თავადიშვილებმა განიზრახეს კახური ღვინოებით საამხანაგო ვაჭრობა, ჩვენ სიხარულს საზღვარი არ ჰქონდა, ასე ვფიქრობდით: ღვითთ, ახლა კი მაინც აღუქმადლენ ყველა იმ მატყურა ვაჭრებს, რომლებსაც სხვისი „ვირებში“ აქეთ და ხალსა ატუფებენ სხვა-და-სხვა ყალბო გვარებით და სახელებითო. მაგრამ საუბედურათ არც ეს იმედი გავე-მართლდა, რადგანაც ვერ

ისეთი ამხანაგობა ვერ დაარსდა, როგორც უნდა ყოფილიყო. დრო ამ საყურადღებო საგანს ეუშვებოდა რამე.

შაქრო ი. გიჩინაძე.

სხვა-და-სხვა ამბავი.

ღეს, პირველ ქრისტეშობის თვის, სამხედრო მუზეუმის დაზარალება დაწყება გამოუენა სურათებისა პარიკის აკადემიის მხატვრის ი. ი. პავესკისა. რადგან ჩვენი ქვეყნის ბუნება ბევრ მასალას აძლევს მხატვრებს, ისინი უყურადღებოთ არ სტოვებენ კავკასს. გამოფენილი იქნება 50 მეტი სურათი პარიკში, კრიმში და თვით კავკასში დახატული. კარგა ხანია თბილისში სურათების გამოუენა არა ყოფილა და იმედია ჩვენი საზოგადოება ყურადღებას არ მოაკლებს, მით უფრო რომ შემოსავლის ნახევარი არის დანიშნული მასწავლებელ ქალთა საზოგადოების სასარგებლოთ.

ჩვენ გეწერენ სამხედრო-გარეთიდან, რომ პროფესორი შუხარდი, რომელმაც დღე ხანია ქართული ენის შესწავლას მიჰყო ხელი, ამჟამათ აპირებს ენაში ქართული ენის რუკის გამოკცმას განმარტებით. პრ. შუხარდის აზრით, მეგრული და სვანური ისეთივე განსაკუთრებული ენებია, როგორც ქართული ეს აზრი მას დაუფუძნებია იმაზე, რომ ახალი მეცნიერება არავითარ გარჩევას არ ცნობს დიალექტსა და ენას შორის. შუხარდის აზრით სვანური და მეგრული ენა შეიძლება უფრო ძველიც იყოს ქართულზე. მისი აზრით განუფიქრებელ ენაში უფრო ხშირათ იმპარება ბოლომე ხმოვანი ასოები, რადგან განუფიქრებელ ხალხს უფრო ასოების გამოთქმა ეძინებოდა, შემდეგ, რადგენათაუ ხალხის კულტურა წინ მოდს, იმდენათ ხმოვანი ასოების მპარება კლებულობს, მცირდება, რადგან სამეტყველო ორგანო ხალხისა ვითარდება და უფრო ასოების გამოთქმა აღარ ეძინებოდათ.

საქართველოს ერთი ნაწილი წინ წასულა კულტურის გზაზე და განუფიქრებულა ენაც, რომელსაც ღღეს ქართული ეწოდება. სამეგრელო სვანეთი კი უკან ჩამორჩენილა და მათი ენის წარმატებას ემეჩებოდა.

თუმცა ქართული, მეგრული და სვანური ყველა ერთი ძირისაგან არიან წარმომდგარნი და ერთს

ჯგუფს ეკუთვნიან, მარამეცნიერება მაინც ვერაზრებს მათ ერთმანეთში.

ის აზრი, რომ მეგრული ენათი დამახინჯებული ქართული იყოს, შემედარი და უსაფუძვლოა. ასეთი შეხედულობისა იყვენ გერმანიაში ამ ორმოცდაათი წლის წინათ, ე. ი. მაშინ, როცა ენათა მეცნიერება არ არსებობდა. ღღეს კი მეცნიერებრსაგან ცნობილია, რომ ერთი ენა მეორე ენის გადახინჯება-შეცულოთ არ წარმოადგება.

**

მაღე გელირება გორის ღიდი, რადგან მის გასაკებებლოთ გადაღებული 39 ათასი მანეთი უკვე გამოუწერიათ სარდანე ჯერ არს. ამას გარდა აპირებენ კიდე მდინარ. ლიახვის და ფშანის ნაპირების გამაგრებას, რომ ამათი წყალობით კელაგეც არ ჩაეარდენ იმ ვანსადელში, რომელიც ჩვეულებრივ ყოველ წელს დატყუებოთ ხოლომე თავზე.

**

თიონეთში, როგორც გეუწყება, ნოევე ობოზჩენიე საქანლის ჭირი გაჩენილა. 20 სულში შეიდი მომკელარა.

**

პირე ოლდენბურგელეგს, იმავე გაზეთის სიტყვით, აღლიათ იჯარით 24 წლის ვადით სიღნაღის მხრში 24 ათასი დლიური მიწა, სადაც ნათის ნიშნები გამოჩენილა.

**

პირველ დაწყებითი საბაღო სკოლების გასახენელათ და შესანახებოთ სერო განათლების მინისტრს უთხოვნილა სახელმწიფო საბჭოსთვის 250 ათასი მანეთი და ამის შესახებ ნოევე ვერბია იწერება შემდეგს:

„ეს ამავაბუკრს ვასახეს, მგრამისთან ვაი საქმისთვის სიმინისტროს აღიან მეჩე ფული უთხოვნილა. ეს 250 ათასი რომ გავანაწილოთ მხოლოთ სერო გუბერნებოთ შორის, თითოს უკება 6000 მან. და თითო მპრის 500 მ. ამისთანა მეჩე წვდლის გამოდება ხალხის განათლებისათვის მეჩე სარგებლობას მოიტანს. მეე გგვონია, რომ სახინა ორ მილიონ ნახეგრსად მოამბოგეს დასაწყის სწავლის გასაგრეკებულათ, თუ რომ სერო მინისტრს წარადგენს თავის მოსახრებას პირველ დაწყებითი სკოლების დაყენებას შესახებ.“

* *

ჩვენ გავიგეთ, რამ პეტერბურღში იანვრიდან გა-
მოვა საყმაწვილო ყოველდღიური გაზეთი.

ქართულ კაცს ეს ამბავი ძალიან უნდა უკვირ-
დეს, რადგანაც ჩვენში თითოურ ქურნალსაც ძლიეს
უდგია სული.

* *

ჩვენ მივიღეთ შემდეგი ასახე გამოცემის: 1) ქარ-
თული 1897 წ. კვლის კალენდარი, გამოცემული გრ.
ჩარკიანის მიერ, ფასი 40 კ. 2) ფაბიოლა ანუ უწინ-
დელი ქრისტიანები, გამოცემული უდაბურ წყაღმადის
ძმოსახს. (№ 4) წიგნაკი სუფთათ არის გამოცემული,
პირველ გვერდზე კარგი ნახტით და 68 გვერდი, დიძის
მსოფლიო ზურათი. ეს წიგნაკი რუსულ სახალხო გამო-
ცემებთან შორის ითვლება ერთ საუკეთესო საკითხველ წიგ-
ნათ. 3) ჩერქეზული გადმოცემა (სამშობლოსთვის თაღა-
ღება) თურქი უახმადისა, რუსულადიან გადმოცემა პული
ნაგ. ავღღმადის მიერ. ეს წიგნაკი ზურათ დიძის.

* *

ოთხშაბათს, 27 ნოემბერს ბ. ვ. აბაშიძის საბუნე-
ფისოთ ჩვენმა დრამატული საზოგადოების დასმა წარ-
მოადგინა დრამა „დანიშნული და სასჯელი“, გადმო-
კეთებული ბ. ვ. აბაშიძის მიერ და მისივე თარგმნი-
ლი ოპერეტკა „უშიშარი და გულ-მართალი რაინდი“. საზოგადოებამ აუგო დარბაზი და ჩვეულებისამებრ აღ-
დაცებითა და სახსოვარ საჩუქრებთ მიეგება მობუნე-
ფისეს. ბ. ვ. აბაშიძისაგან არჩეულ დრამას ვერ ვა-
ქებთ: რადაც მკრთალი აზრის მკრთალი სურათია
და მაკურებელს ცივთ ხელება გულს. სამასხარო სა-
ლალობო კილოს უზომო გრცელი მფუფემა ხელა ამ
დრამაში და ძირითად მ. მენტს, დამნაშავეს ტრაგი-
კულ ბედ-იღბალს, უწმით ჰუფის ჩრდილსა. პირველ
მოქმედებას, დამნაშავეს გასამართლებას, მარტო სი-
ერკით თუ ხელება უცვადებმა, მასავით დაუსრულე-
ბელია, სიღრმით კი რა მოგახსენოთ. კაცს ვგა-
ნებოდა, საზოგადოების მოთმინება დამნაშავე
და მას ამ დრამის ოთხივე მოქმედების მოსმენა მიუსა-
ჯეს სკენაზე გამოცხადებულმა მსაჯულებებმა.

ბ. ალექსანდრევილი თვის დინჯი ახოვანი თა-
მაშით რაკი შესაძლებელი იყო, შრომისკა დრამას.
რა უნდა ექნა, უსულოა ქმნილებას სულს ხომ ვერ ჩა-
ულდებდა.

„სამიკო-სალალობო“ ოპერეტკაც ვერ იყო
ბუნეფისის შესაფერი. მხარულემაკ აზრიათი უნდა
იყოს. აქ კი ნამდვილი მხარულემა თითქო თვის

საროში იყო მიმალული და მხოლოთ თვის შიმ-
ველ კულს აფანტკლებდა ჰაერში.

მიწოდეთ ბატონებო ხალხს საკვები კეთილი
და იგი შემწეობასა და თანაგრძობას არ მოგაკ-
ლებთ.

* *

სოფ. ბაზვიდან გვეწერენ: იქაური მცხოვრებნი
ძმანი დ—ძეები და მ. ჯინჯარიშვილი ერთმანეთში
წახებულან საწისქვილე წულის თაობაზე. აზნაურ
დ—ძეები იქანდის გაბრახებულან თვის მფობებლზე,
რომ ჯერ თათი უსაროლიათ და მერმე ხანჯლები-
თაც დაუქრით საწყალი ჯინჯარიშვილი.

* *

„შუამავლის“ საჯგო-მიგვეო ამხანაგობის დროე-
ბითი კონტროლი გეთხოვს ვაუწყოთ მკითხველებს,
რომ, რადგან 10 გიორგობისთვის დანიშნული ამ
ხანაგობის მოწოდეთ სავანგებო კრება არ შედგა
მოწოდეთა სავამო რიცხვის დაუსწრებლობის გამო,
ამიტომ კრება ხელშეკრეთ დანიშნულია კვირას, 1
ქრისტეშობისთვის სელამოს 6 საათზე, პურღინოს
სასტუმროში.

* *

სამხუჩი თეატრი. ნოემბრის 28-ს ქ-ნ. მელიქი-
ანცის ბენეფისი იყო. წარმოადგინეს კომედია პა-
რიკელი ბიკო და ორ მოქმედებიათ ვოდველი ბ-ნი
სარდარიანარე მატარისა: „მოდა ქა“ ანუ „ახალი
მოღნის პიკიკი ზარდგელიანთ ბალში“. ხსენებულ
ვოდველში არიან აწერილი ჩენი ქალკის ვაქრები
თიანათ ოჯახობით. ეს ვოდველი ჯერ მოთხრობათ
იყო დაბეჭდული „არძაგანში“ და სომხის საზოგადოე-
ბის ყურადღება მიიქცია თავისი იუმორული ხა-
სიათით. თეატრში ტევა არ იყო ისე ბეგრი ხალ-
ხი დაესწრო ამ წარმოდგენას. 1300 მან. ბილეთი
ყოფილა გაყიდული. მობენეფისეს მთართვის ხუთი-
ექვსი საწუქარო.

„იველის“ კორესპონდენტები.

ფისკეთი. „მარზანდელი წელიწადი არც აფხა-
ზეთისათვის იყო ხეირიანი. მართალია, წყალ-
დიღობას ისეთი დიდი ენება არ მიუცია აფ-
ხაზეთისათვის, მაგრამ, სამაგიეროთ, დიდ-თოვლიანმა

ზამთარმა კი ფრიად დიდი ზარალი მოუტანა. დაუმატეთ ამას ამ უკანასკნელი ორი წლის მოუსვენლელობა და ამასთან სიმინდის ფასის დაღვივებით მიხედვით, თუ რა გაჭირდება ჩაყარა დაქაული მემამულე და გლეხ-კაცობა. ფული მართლაც მათივე სიტყვით რომ ეთქვათ, „მთლათ დიკარგა“, შეძლებულ ოჯახს ფულო ერთი მანეთიც არ მოეპოვება. ვასაკირველიც არ არის, უმთავრესთ, თითქმის ერთთა ერთი წყარო ფულის შესაძენათ აუხანისათვის იყო სიმინდის გაყიდვა და მისი გადახდა ურამებით ოქმშირემდის. ფუთი სიმინდა წელს შეიღწეულ მებრე არ გაყიდულა *). ჩატანა ფუთი სიმინდისა ოქმშირემდის და საზოგადოთ ზღვამდი, კოტათ თუ ბეერთა და შორებულ სოფლებიდან, ფასებს არა ნაკლებ ორი შაურისა, როგორც მოწმობენ გამოცდილი მეურნენი, ათ შაურზე ნაკლებ გაყიდვა ფუთი სიმინდისა საზარალა მხენელ-მთესველთათვის „მანეთათ ძველათ ხუთი ფუთი იყო“ რომ ამბობდენ, სწორეთ ის დრო დაღვა, ვაძახიან უველანი, მერე თუ ნარჩევი, საუკეთესო სიმინდი არ იყო, ზედაც არ შეხედდებოდა.

კოტალიდან ფულს ზოგიერთი, უფრო მთავი მცხოვრებნი, შოულობდენ თაულის და სანთლისაგან, (უველის) მაგრამ აქ ბედმა უმტყუნა აფხაზებს: შარშანდღამ დიდ თაულობამ მრავალი სკები წაქცია, ფუტკარი ამოხოცა... ეჭვობას ან სხვა რამე მოწვევლობას აფხაზი ზომ არ მისდევს და აბა, ფული საიდან ექნება. ამავე დროს აქ (აბჭუეთში) გავრცელდა ხმა, ეითომ ამ წლის სახელმწიფო გარდასახადი ეპატრიებოდეთ (მანიფესტით) მცხოვრებთ, ხალხის სინარულს საზღვარი არა ჰქონდა. გავიდა რამდენიმე თვე და გამოვიდა განკარგულება ამ წლის სახელმწიფო ბეგარის (გარდასახადის) აკრების თაბაზე. ხალხი სრულიად მოუშვადებელი დახედა და დიდ გაჭირებულ მდგომარეობაში ჩაყარა. ყოველი საზოგადოებიდან გაისმოდა: ფული ჩვენ არა გვაქვს და არც არავითარი საშუალება მის საშოვნელათო. (რაც ფული იყო საჭირო, იმის საფასური სიმინდი რომ გაეყიდეთ, თეთი მშვირები დარჩებოდენ). ან საქონელი (ძროხა და სხ.) იყიყენეთ ფულის მაკრებათ, ან გვიშვადგომილეთ უმადლესი მთავრობის წინაშე გვადროეონო. მაგრამ მათი ხმა დარჩა ხმათ მღალადებე-

ლი-სა უდაბნოსა შინა. ძნელი წარმოსადგენია, თუ რა ტანჯვა წვალეებით იკრიბება აქ ახლა ეს ფულეობა. 15 კოკა ლენოს (ზემო აფხაზეთში შენეირი კედესა“ და „ჩენებუბორი“ ლენო მონის) 3—4 მანეთათ აფასდებენ, მაგრამ ფულს მარცხვერ შოულაბდენ.

ყველა ამასთან ქუთუბდაც მუტის-მეტათ გავრცელებულია ამ მხარეში.

მ. გ. ჭარბა.

სოფ. პაგურდისკი. (სილ. მახ.) თხუთმეტს წელიწადზე მეტი იქნება მას აქეთ, რაც ჩვენ სოფელს საზოგადოებაში სკალის დარსებვის სურული აღიძრა. ეისაც ჰკითხავდით, ყველა ვაძახებდა: „ოჰ, ნეტაროდის ეღირსება ჩვენ სოფელს სკოლაო! ზოგიერთები ამბობდენ, ოღონდ ეინმემ ითავოს სკოლის დარსება და ჩვენ, ჩვენი მხრით, რაც კი შეძლება გვექნება, ყოველ გვარ შეშვერბას აღაპოუჩენთო. სხვათა შორის ზოგნი ისე გაბედოვლათდენ ცარიელი სიტყვების სრულით, რომ ერთბაშათ ას-ას თუმწო-ბითაც კი დაპირდენ შემწერბას სკოლისთვის... აი, ბატონებო, ამ კეთილმა დაპირებამ და სურვილმა იარა, იარა და ძლიეს, როგორც იყო, რის ვაი-ვაჯალხით 1891 წელს გახსნეს სკოლა. დაიქირავეს დროებით ერთი პატარა ოთახი სკოლისთვის და მოიწვიეს მასწავლებელიც; დაიწყო სწავლა. 35—40 მოწაფე დაიარებოდა ამ სასწავლებელში; მათ ჰქონდათ მხოლოთ ხუთი თუ ექვსი ცალი „დედა-ენა“; სკამების უქონლობის გამო სწავლის დროს, ზოგი ფეხზე იდგა და ზოგიც დაოკილი იყო. მივლი თერთმეტი თვე ამ საცოდაობით მიმდინარეობდა სკოლის საქმე. მას შემზარალებელი და თანამკრძობელი არსად გამოუჩნდა, ყველა მკვებარა და გულცივი აღმოჩნდა, არც არავინ სკოლის აშენებაზე იზრუნა, არც ას-ას თუმწების შემოწირვაზე ფიქრობდა და არც სხვა დაპირების შესრულებაზე. სხვა შეწირულებას ეინ იჩივლებდა, რომ მასწავლებლისთვის მარცხჯამაგერი ეძლიათ, მაგრამ დახეთ უმედურებას; ეს უკანასკნელი კინაღამ მშვიერი მოკვდა, თერთმეტი თვე უჯამაჯიროთ იმსახურა და ბოლოს იძულებული იყო თავი დაენებებია სკოლისათვის. აი, ასე დასრულდა ბაკურციხის სოფლის სკოლის ბედ-იღბალი; 1892 წელს, მოისპოა სწავლა. საზოგადოების ასეთი გულგრილობა ნუ თუ სამარცხებინო არ არის? იქნება მკითხველმა იფიქროს, რომ ხსენებული საზოგადოება დარბილ ყოფილა და ამიტომ ვერ შეუწახანეს სკოლაო.—არა, ბატონებო, ამითი ვერ გაიმართლებენ თავს. ჩვენ კარგათ ვიცნობთ ამ სოფელს და მას

*) ერთ ვაღვრე გლეხს ორი ურემი სიმინდი ჩაუტანა ოქმშირემში ამ წაფესულს, დაუვლდა მთელი დაბა, მაგრამ ფუთში ექვს შაურზე მეტი არავის უმალკვა. ამასთან გუდალასარ გაეიღვა კობაია, უფიქრნის სიმინდის ბატონს, ტომარქისიძის თაგვი მოუხსნია და თაგვის სიმინდი წაღვა კადუჭრბა.

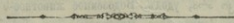
არა თუ ერთი სკოლის, არამედ მეტის შენახვა კარგათ შეუძლია, ოღონდ კი თანაგრძნობა იყვეს საზოგადოებაში.

პეკრესიელი.

სენჯის მზრდენს გვერდს: წელს ჩვენსკენ ძალიან ნაკლები მოსავალი იყო; იმისთანა მემამულეს; მაგა, რომელსაც წინეთ 100 ჩაფზე მეტი ღირა მოუვიდოდა წელს 5—10 მეტი არ მოსვლია. სომინდის მოსავალიც ნაკლები იყო, ასე რომ უმეტესობას შუა იენისამდე მიჰყვება სარჩო. ნათქვამია „კოჯოხეთის ერთი მუცუხალი აკლდა და ისიც მიუმატესო“, სწორათ ასე მოგვივიდა ჩვენც: ბოსტნეულობას, სახელობრ მხალს, გაუჩნდა ერთ-გვარი მატლი. საქმე ის არის, რომ ჩვენში მხალს დიდი მნიშვნელობა აქვს ხალხის ცხოვრებაში, თითქმის მთელ ნახევარი წლის მარხვა დღევმთი ეს შეადგენს ადგილობრივ მცხოვრებლების საცებ მასალას. მატლი ასე ჩნდება: ვერ შეამჩნევთ ფურცლებზე შეჯგუფულ კვერცხებს (კვერცხი ფეტვის მარცხლის ოდენაა), მერე დღეს ხედავთ უკვე გამოჩეკილ მატლს, რომელიც მაშინვე იწყებს ფურცლის კამას; რამდენსამე საათს შემდეგ ამ მატლს ესხმება გარედან გრძელი ბუსუსები და იქცევა დიდ მატლათ, რომელსაც წითელ-ყვითელი ზოლები აქვს გადაყოლებული; მისი სიგრძე ორ გოჯამდისაა. სულ ცოტა ხნის განმავლობაში ეს მატლები ისე ანადგურებენ მთელ ბოსტანს, რომ მზახველს ჰგონია, აქ სრულიად არაფერი არ დათესილა. ყველანი იმას ამბობენ, რომ ვერაფერს სავალდება ვერ გამოუძებნიათ ამ ჭირისაგან თავის დასაფარავათ.

სოფლომან უახსია.

ბიბლიოგრაფიული შენიშვნა.

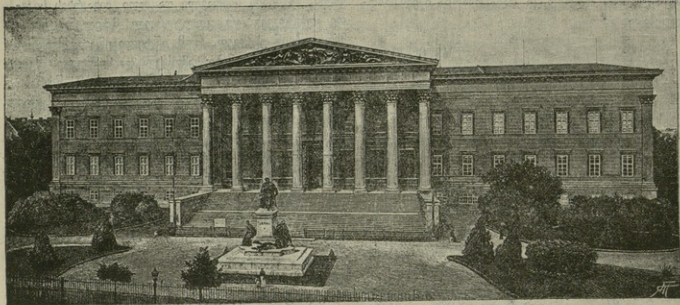
Русско-Грузинскій словарь по Астрономіи, Зоологіи, Минералогіи и разнымъ терминовъ и техничeskихъ словъ, составилъ К. Д. Кипіани.

მ უკანასკნელ დროს ჩვენში წიგნების გამოცემა თან-დათან მატულობს. შესანიშნავია ეს მოვლენა არა თუ თავისი სიმრავლით, არამედ შინაარსითაც: იმეჭვება სამეცნიერო, საპუბლიცისტო და სხვა ამ გვარი წიგნები, რომლებიც მკითხველისაგან ითხოვენ სერიალულ დაკვირვებას

და ამით აღვიძებენ მასში ნაძვილ ცოდნის სურვილს. წიგნების სიმრავლე და მათი შინაარსის სიკეთე აღბეჭდავენ ორ კულტურულ მოვლენას: ერთი მხრივ, ჩვენ ვხედავთ, რომ ინტელიგენციამ შეიგნო, თუ რა გვარი წიგნები გამოისცეს და მიაწოდოს მკითხველ საზოგადოებას, მერე მხრივ—რომ წიგნები სვლდება, ე. ი. ჩვენ საზოგადოებას ემატება შეგნებულ მკითხველი. ერთი სიტყვით, გამოამეცმლებმა გაიგეს, თუ რა მიმართულებას უნდა დაადვენ წიგნების გამოცემაში, რომ უმეტესი წილი მკითხველებისა დააკმაყოფილოს საზოგადოთ. წიგნების გამოცემის საქმეს აღვანან რეკორდ კერძო პირნი, აგრეთვე ამხანაგობაც, რომელმაც ამ ფრიად საქირო საქმეში შეითვისა არა-სასურველო ხასიათი: წიგნების სიძვირე გამოცემის დავიანება და სხვა. წიგნების გამოცემის სურვილმა, რეკორდა ჩანს, გაატაცა კ. ყიფიანიც, რომელმაც გამოისცა წიგნი ზემოთ მოყვანილ სათაურით. სათაურის შინაარსიდან ჩანს, რომ კ. ყიფიანის ლექსიკონი მეტათ საინტერესო უნდა იყოს, რითაც უნებლეთ მიზნოდავს აღმაინს. მკითხველს ამ წიგნის წაკითხვის სურვილი უფრო გაუორკვედება მაშინ, როდესაც გადაათვალიერებს წინა-სიტყვაობას; ამ უკანასკნელიდანა ჩანს, რომ ავტორს შეუფუძვებია ორა თას სუათსამდე სამეცნიერო და სატექნიკო ტერმინები და სიტყვები. ეს დიდი მასალა და ამ მასალის რიგინათ გამოარკვევას, დიახ, დიდი შრომაც უნდაოდა.

ჩვენ გავიძახით, რომ სამეცნიერო და სხვა ამ გვარ საქიროებისათვის არ გვაქვს ტერმინები და სიტყვები; კ. ყიფიანი კი წინააღმდეგ აზრს გვიპტუიკებს თავის ლექსიკონით. ავტორის დიდი იმედი აქვს, რომ მისი წიგნი ყველას დიდ სარგებლობას მოუტანს. წიგნის სარგებლობა (რომ დაწერილებით არ გამოეცკილით ამ აზრს) წიგნის შინაარსზეა დამოკიდებული. მაშ, ენახათ, რეკორდ საქიროებს ავტორის თავის შრომას და რას აწვდის მკითხველს. აქვე უნდა ითქვას, რომ კ. ყიფიანს მეტათ დიდი შრომა უკისრინა, რომელსაც მისი ცოდნა და ძალონე დაუშტეგია. ამ გვარ საქმეში მარტო დიფტანტობა (ისიც თუ დიფტანტია) ვერას გააწყობს: საჭიროა საკნების ძიჭუქლათ და დჭმა ცოდნა. ჩვენ ვუფიქრობთ, რომ ზემოხსენებული ლექსიკონი არა თუ მიახწევს თავის მიზანს, არამედ მაჭნეუჭაია; მაინებელი, ენახობთ, იმ სახით, რომ ხსენებული ავტორი მკითხველს (მეტადრე მოზარდ თობას) აწვდის წიგნს, ცრუ ცოდნით სასესს. ამისთანა უფარგისი ცოდნა უნდა შეითვას მკითხველების უმრავლესობამ!.. მთელი შრომის გარჩევა შეუძლებელია, რაღვან წიგნი შეცდომებით სავსეა და ამაზე მოხმარებული შრომა უჭი იქნება...

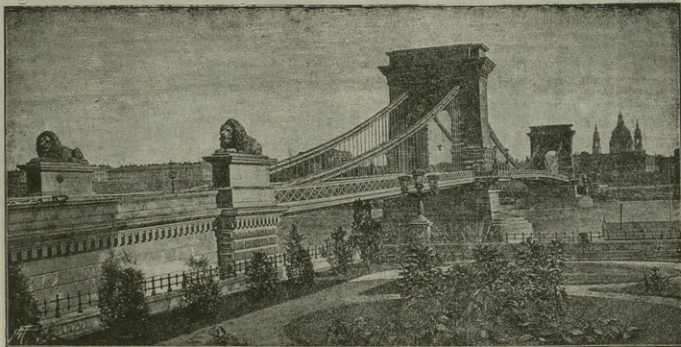
ქ. ბუდა-პეშტის ნაციონალური მუზეუმი.

საზოგადოებრივ უნდა ითქვას შემდეგი: რუსულად დასახელებულ საგნებს ქართული თარგმანი ან ნახევრად სწინს, ან სრულად ან უდრის. ეს ჩვენი აზრი დეამტიკოვით კიდევ.

ჩვენ ვადავთავიანთ მთელი წიგნი და მივაქციეთ ყურადღება ზოოლოგიას. დღევანდელ ამ სიტყვიდან. „*зоология*—ცხოველთ წოდება და აღწერა“, გვასწავლის კ. ყიფიანი. თუმცა *зоология*-ს ამ გვარი ახსნა ბევრს არას აშეგებს, მაგრამ მაინც არ ვარა: „ცხოველთ წოდება და აღწერა“— არც მეცნიერული განმარტება საგნისა და არც თვით სიტყვის ახსნა. ზოოლოგია, როგორც ვიცით, რთული მეცნიერებაა და შეიცავს ფიზიოლოგიას, ანატომიას, აღწერითი ზოოლოგიას და კიდევ სხვას. ამ სახით ლოგიკური განმარტება ზოოლოგიისა, როგორც მეცნიერებისა, ძნელი საქმე იყო. ამისთვის ავტორის სიტყვა ზოოლოგიას ახსნა უნდა მოეყვანა. ზოოლოგია ბერძნული სიტყვა (*Zoon*-ცხოველი, *logos*-სიტყვა) და ნიშნავს, ცხოველთ აღწერა. „*Варашек* (пт.)—ლაღლი“. *Варашек*-ს არც ჩვენ ვიცით, რას ეძახავენ ქართველები; ხოლო ის კი აშკარაა, რომ ეს ფრინველი ჭაობის ფრინველია. ლაღლი (*гадка*) ყველის ნათესაობის, ყველის ოჯახის ფრინველია. ეს სულ სხვადასხვა ფრინველებია. „*Врань*“ ამ სიტყვას, სწავთა შორის, თარგმნის ასე: „ბატყანი, შიშლივი“. *Врань*-საზოგადოებრივ ნიშნავს ცხვარს, უფრო მამალ ცხვარს. სრულებით საჭირო არიყო და შეცდომა არის, რომ ამ სიტყვას თარგმნის ბატყანი-თ, რომელიც რუსულად ნიშნავს *барашек*, *агнешек*. რაც შეეხება სიტ-

ყვა შიშლივი—ს, ეს თათრული სიტყვაა და არც ეთანხმება საზოგადოებრივ რუსულ სიტყვას: შიშლივი*) ეძახიან დასავლად ცხვარს. ქართველი ხალხი (კახეთში) იშვიათად ხმარობს ამ სიტყვას. „*Вирь* (?)—აუთარი“. თუმცა თარგმანი სწორია, მაგრამ თვით სიტყვა უვარგისია: *вирь* (და არა *вирь*) იშვიათად სახმარებელია რუსულ ენაში; ძნელია თუ შეხედება ადამიანი მწერლობაში ამ სიტყვას, რომელიც, ჩვენი ფიქრით, აწვისთვის საჭიროა აწვარს. უფრო იხმარება ლიტერატურაში და მეცნიერებაშიც *вирь* (ლექსიკ. არის ეს სიტყვა), რომელსაც მდამიურად გველ-კაცსაც ეძახიან. არხაზების მოყვარულია ჩვენი ავტორი და სწორედ იმატომ გამოუძებნა ამისთანა უცნაური სიტყვა... *Вёлка, вешка*—თრითინა კი არ არის, ციყვია. *Водь* (?)— კი არა, *удь*. *Водоземное животное*-ს მაგირად უნდა *Возноводное животное*; ამ უკანასკნელ ფორმით ხმარობს მეცნიერება. „*Врань*-ბუ“-ო, გვიძახის ლექსიკონი. *Врань* შემოკლებული (როგორც *брана, врата*...) *воронь* არის; ამიტომ *врань* ბუ-კი არ არის, ყოჩანია. ავტორის აზრით *врань*-ც ყოჩანია... „*Двузрочка*“-ს გვისწავს, როგორც ყენლრა (ყენლურუ?); *двузрочка* თვით ყენლურუ არარის, თუმცა ეს პირუტყვი მოანათესავენი არაან და ერთ ოჯახს შეადგენენ. ავტორის უნდა ავსნა, რომ *двузрочка* (თუ გინდ ორ მუცელა) ყენლურუს ჭკავს; ამ ცხოველს ბერძნი სურათებდან იცნობენ და ცო-

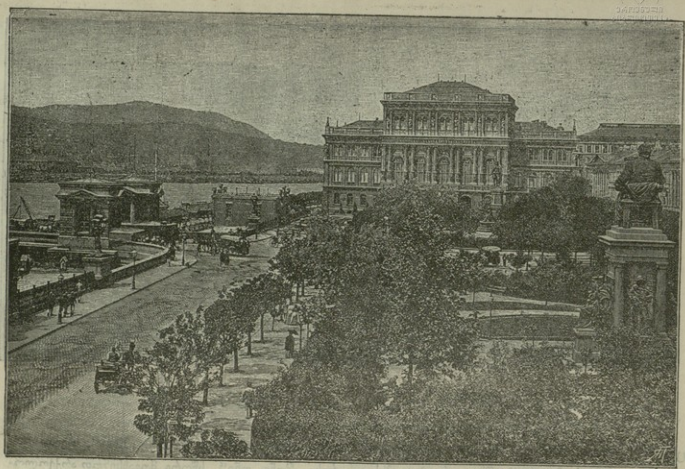
*) შიშლივი-დან წარმოადგება რუსული სიტყვა-*шашлик*.

ბუღდას და ჰემეტის შემაერთებელი დიდი ხიდი.

ცხალიც უნახავთ. „Дровах—მაღალური“. საცირიველი შეედომავა, რომელიც ბავშვსაც არ ეპატიება! აეტორი რომ არ დაზარებულყო და ცითხნა რომელიმე ყასბისათვის, რა არის დროდჲ, გაიგებდა, რომ ეს ფრინველი შაშვიკა. მაღალური ხომ ხვოღას ნიშნავს, რაჲ, ერისთავის ლექსი მინც წაეითხა: „მაღალურიც გაიძახის—ბიჭო გოგიაო“. მართლად ზოგიერთ ალაგას ამ ფრინველს მდაბიო ხალხი ბიჭო—გოგიას უწოდებს. „Канюкь (მეტათ უყვარს იშვიათი სიტყვები)—კოდალა“. რუსულათ დასახელებული ფრინველი ხორცის-მჭამელია და ცუთენის ძერის, ქორის მოადმას, ხოლო კოდალა დაცოცავს ხის ტანზე და ქვას მწერებს; ასე რომ კოდალა სულ სხვა ფრინველთ გუნდს ცუთენის. კოდალა ხომ ძეტელ-ია. „Кобыла“. წარმოადგინეთ, თურმე ქართულათ ყოფულა „ფურ-კამეჩი“!.. იქნება რუსეთსა რომელიმე კუთხეში ხმარობენ ამ სიტყვას, თუმცა არა გეგონია,—მაგრამ ჩვენთვის საუღლებულა არ არის, რომ მესსიერება დავტერიოთ ამისთანა უდნაჯური სიტყვებით. ამას რა სჯობდა: буйволица (буйволъ) — ფურ კამეჩი. „Дивная коза“, სხვათა შორის, ჯიხვი, ჯიხანი, არჩვი“. არც ერთი არა ხსნის რუსულ სიტყვას. ჯიხვი, არჩვი რუსულათ туръ; ჯიხანი — сайга, ან როგორც კიდევეც ხმარობენ джейраць; ხოლო

дивная коза ქართულათ შველი. „Конь“, სხვათა შორის, „ჭუნე, ონე“. სწორე მოგახსენოთ არქეოლოგია (უკაცრავით, არხიხში) კიი საქმეა, მაგრამ... „корова дивная (?)“—შუნი“. შუნი ნიშნავს დედალ ჯიხეს; корова дивная-ს აეტორმა სხვა სიტყვა გამოუძებნოს ქართულ ენაში... Божья коровка და არა коровка божья, რომელიც უთარგმნია, როგორც „მუღლი“; თუმცა ორივე მწერებია, მაგრამ ერთმანეთს თითქმის სრულგებით არ წააგვანან. „მუღლი მუხასაო“ — მღორის ქართველი ხალხი, მაშინ როდესაც божья коровка პატარა ბალახებდაც ვერ ავა. „Куренокъ-წიწილა“, — ესეც ერთი ახალი ამბავი!.. „Лань“, სხვათა შორის, ეაცი-ირემი. Лань-ქართულათ ფური-ირემია. ეაცი-ირემი, ჩენის ფიქრით, უნდა ნიშნავდეს (ეაცი-მამალი თხა) ხარ-ირემს. ეაცი-ირემი არ გაგიგია და ხარ-ირემი კი მიღებული სიტყვაა. „Овень“, სხვათა შორის, „ვერძი, შიშაქი“. ჩვენ როგორცა ვფიქრობთ, კ. ყიფიანს ვერ გაუჩრჩევია ერთმანეთში ვერძი და შიშაქი, თორემ ერთ სიტყვას ამ ორი სიტყვით არ ავიხსნიდა. ვერძი მამალი ცხვარია, ჭედილა; სწორეთ ეს მნიშვნელობა აქვს სიტყვა овень-საც. შიშაქი ხომ დედალი ცხვარია. „Оводъ“, სხვათა შორის, „ტკიპი“. დავარწმუნებთ აეტორს, რომ არავითარი მზგავსება არ არის оводъ-სა და ტკიპს შორის: Оводъ ორ-ფრთია-

ქალაქი ბულა-პეშტი.

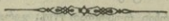
ნი ბუზია და იკებება თავთ; რაც შეეხება ტკაპს—
 ეს ხომ ყველამ უწყის—ეს მუქთა-მჭამელა მწერია ღ
 არც ფრთები აქვს. „წაჯი“, სხვათა შორის, გველ-
 ხოცერა. რუსული სიტყვისათვის სრულებით კმარო-
 და და მართალიც იქნებოდა—ანკარა გველი. თუმცა
 გველ-ხოცერა უშხამო გველია, როგორც ანკარა, მა-
 გრამ გარეგნობითი სულ სხვაა და ბევრით დიდი
 ანკარაზე. ჩვენი ფიქრით, ესეც კმარა, რომ ყველამ
 დაინახოს, თუ რა ღირსების შრომაა კ. ყიფიანის
 ლექსიკონი. თვით ზოოლოგიის ნაწილში კიდევ მრავ-
 ლია ყოველ გვარი შეცდომები; ლექსიკონი გასაჩ-
 ლეკათაც არა დიხს, და თუ ვაგარჩით, მხოლოდ იმი-
 ტომ, რომ წიგნი ხმარებაში შევა და, როგორც ით-
 კვა ზემოთ, ბევრ ცრუ ცოდნას შეათვისებს ადამიანს.
 ასეთი სიტყვები, როგორც წყნე, ონე, შიშლია და
 სხვა მრავალი ამ გვარი სიტყვები (თუ გინდ რუსული
 ენიდანაც) შეგვეჩვენა ანაზიშს, აღარ იხმარება ცხოვრე-
 პაში, რადგან ჩვენი აწინდელი ცხოვრება ვერ შეი-
 თვისებს მათ... კ. ყიფიანს რიგიანთ ვერ წარმოუღ-

გენია და ვერ გამოურკვევია ნიადაგი თავის შრომი-
 სა: აეტოროს უნდა შეედგინა თავის ლექსიკონი აწინ-
 დელ მეცნიერებაზე და ლიტერატურაზე დამყარებუ-
 ლი.

შესახებ იმ წყაროებისა, რომლებითაც ინელო-
 მძღვენელა და ისარგებლა კ. ყიფიანმა, უნდა ითქვას
 შემდეგი: თუ ჩვენი ლექსიკონები არ გადაჯავალაჯრეთ
 და არ გადაჯავალაჯრეთ, ესენი ჩვენ საჭირო შემწეობას
 არ მოგვცემენ და ბევრ შეცდომაშია შეგვიყვანენ...
 დროა, რომ ჩვენი ლექსიკონები ხელახლათ და შე-
 სწორებული ნაწილ-ნაწილათ გამოიცეს.

წიგნი შეიცავს 96 გვერდს და ღირს 50 კაპ.—
 ძვირია. ამ გვარ წიგნების შედგენაში საჭიროა დიდი
 ეკონომია: მთელი შინაარსი მოთავსდებოდა 48 გე-
 და გაიყიდებოდა ნახევარ ფასათ.

დ. აღბანელი.

ბ უ დ ა - ე მ ტ ი .

ბწორეთ კარგ დროს მომიხდა ბუდაპეშტში ყოფნა, მოგვიხატობს მოგზაური მ. ბერკოვი, უნგრეთი დღესასწაულობდა ათასი წლის თავის არსებობის დღეს, ამიტომაც ბუდაპეშტში ურაცხე ხალხს მოეყარა თავი. ქალაქი შეენიერათ მორთული და გაჩაღებულა იყო, ყველა უნგრელები ეროვნულ ტანისაოსში იყვნენ გამოწვენილი, თვით იმპერატორი, ფრანც-იოსებიც იქ იყო... დარც შესაუფერი დაუდგათ, შეენიერი ზაფხულის დღე იყო, უღრბლო, მოწმინდლი ცა მზიარულათ დაჰყურებდა დედა-მეწას, მზე უნებათ ავზენიდა ქვეითენ თაყის ცხოველ შექებს და სხვა-და-სხვა მცენარე-ყვეფლები მომხიზოლე სუნნელებას ჰუე დენ არე-მარეს...

ისეც ლამაზმა და კოპწია ბუდაპეშტმა ამისთანა კარგ დროს სწორეთ მომხბობაღე შთაბედილება მოახდინა ჩემზე.

ეს ქალაქი დუნაის ორივე ნაპირზე არს ვაშენებული და წარმოადგენს ორ ქალაქს, რომლებიც შეერთებულია ერთმანეთთან დიდ და დიდებული ხედით... მარჯვენა ნაპირზე მდებარე ქალაქი, ბუდა, უფრო ძველებურია, იქ კიდევ არის ძველებური ნაშთები და ნანგრევები, პეშტი კი სულ ახლათ აშენებულა, მორთულია კოპწია და ლამაზი შენობებით და ყოველ წელიწადს უფრო და უფრო ირთება და შეენიერდება, ისე რომ მალე აესტრიის სატახტო ქალაქს აჯობებს...

ყველაზე ლამაზი შენობები თეატრი და მუზეუმი არის. თეატრში არ შევედი, რადგანაც უნგრული ენა არ ვიცოდი, მუზეუმი კი დაწერილებით დაეთვალეიერე. ის მაინც და მაინც დიდი არ არის, მაგრამ შიგ ბევრი შესანიშნავი კოლექციებია მოგროვილი. ჩემი განსაკუთრებული ყურადღება შეენიერმა ნახატებმა მიქცია. ერთი ნახატი წარმოადგენს არაბად თავის მხლებლებით, რომელსაც მორჩილებას უცხადებენ დამარცხებული უნგრეთის უწინდელი მცხოვრებნი... მას აქეთ ათასი წელიწადია და სწორეთ ამ დღიდან დაიწყო უნგრეთის თვით-არსებობა. ეს ნახატი ისეთ აზრიაანთ და ხელოვნურათ არის შესრულებული, რომ შეიძლება აღმოაჩინა მართა იმის გამო დაათვალეიეროს „ნაციონალური“ მუზეუმი...

ერთი ოთახი ამ მუზეუმში უნგრეთის პატრიოტ კოშუტის სახსოვრათ არის... აქ გამოფენილი ნახატებში სულ კოშუტის ცხოვრებიდან არის გადმოჩენილი. თუმცა მე, როგორც უცხოელს, ძალიან გამოვიკირდა სამ დღეს იქ ცხოვრება, მაგრამ უნდა გამოეტყდე, ალტაცებაში მომიყვანა უნგრელების პატრი-

ოტობამ; არ შეიძლება, ყოველმა აღმოაჩინა. არ თანაუგრძნოს ამ წმიდა გრძნობის გამოაშკარავებს.

ბუდაპეშტში ერთ სიტყვას ვერ გაიგონებდით უნგრელებისაგან სხვა ენაზე, სულ თავის საშობლო ენაზე ლაპარაკობდნენ, ს-მცერაკ, მუზეკაც, თამაშიც — სულ მათი, ნაციონალური იყო, ასე წარმოიღვინეთ, თვით წარწერებიც და აუ-შებიც უნგრულ ენაზე იყო შედგენილი. გზა რომ დაგვინოდით და პოლიციის მოხელესთვის შეეპართათ საშუელოთ, ის ძალიან გულმოღვინეთ აკისნიდათ, საით უნდა წასულიყავით, მაგრამ საუბედუროთ თავს ენაზე, ის კი არ ენაუღლებოდა, გეპისით რანე თუ არა.

ი-კო.

ა რ ი მ გ ო ს ა ნ ი .

ოფლის გზა-გასაქარსელა მშვი იჯდა და გალობდა, შორს გაისმოდა მისი სმა,

შემენელა ქრდი მზავლობდა.

და შაშვი უფრო ეშხითა აბაბდა ჰანკესს ჰანგზედა, სულ მიჯნურთ გულის ნადკესს მდეროდა უცხო სმაზედა, ხან მდელა სწვედა და ხანც ბნდებოდა გადათქმასზედა.

* *

ბუდაბუდა წუშით დარცხვინით იჯდა ეკლიან ბუწქუხელა, ცით აწუელი გბნობათათ მოთქამდა ჰგეჰნის წელღუხელა, აღარ ეცდა შამვივით ემდერნა სიყვარულზედა.

და შექარობილი სვედიათ უფრო-და-უფრო ჰგეჰესობდა, ერთზე ტაროდა მოთქამათ, ჰგეჰნათ სხვა არს ესობდა.

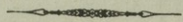
* *

ასე გალობდენ ორნივე... სოფელიც იარებოდა, მშშვის სმა მიჯნურობისა სულ ეველას ამაქობდა

და უზრუნველათ თავის გზას
 შეპოკლუდა შდიამბა..
 და იქ ეი, სადღე შექსარეთ
 გლოვით მოსთქამდა მკრინაეი, *)
 ისმოდა გამკლუებისა
 გულის მომკვლელი მუღარა,
 ან დაბლუქული სმელებათა
 გამხრეკიული შუქარა.

ასე გზა გასაპარზედა
 სხვა-და-სხვაობადან ფერთასნებო.
 და თვით სოფელში კაცთ შორის
 აღმამფრინაეი მგოსნებო.

თ. რაზიყაშვილი.

ქართული თეატრი. 1)

(„უწრთელ აკოსტა“)

მერას, 24 ნოემბერს, ქართულმა დრამატულ-მა დასმა წარმოადგინა შესანიშნავი პიესა გუცკოვისა „ურთელ აკოსტა“, ლექსათ თარგმნილი ბან ი. ბაქრაძის მიერ.

ამ პიესის მთავარი მომქმედის სახელის ხსენებაზე თითოეულ ჩვენგანს, ყოველ განათლებულ კაცს თვალ-წინ დაებატება ძლიერი სულითა და შორის მხედველი თავისუფალი მოაზრის სახე, რომელიც გარე-შემორტყმულ ფანტიზმსა და უმეცრების წყედიადს უქსადებს საშინელ ზიზლსა და ბრძოლას. ურიელის მგვრთ მოკუშულ, ლამაზ ტუჩებზე ნათლათ ჩანს დიდი მძულეარება და მწარე ირონიის შხამი, რომლითაც იგი მიმართავს ხოლომე, საუბრის დროს, ირგვლივ შემოსუელ ტერნ ვაშმებულ მწიგნობართა ბრზოსს, რომელითაც თორას (მოსე წინასწარმეტყველის ხუთს წიგნს უწოდებენ) და თაღმუდის თითოეული ასრა სათაყენებელ საგნათ გაუხდიათ. დიან, „ურთელ აკოსტა“ ცოცხალი პირია ყო-

ველი მოაზრე-სკეპტიკისა, რომელსაც თავისი საკუთარი გრძობა-გონების ნაფიქრალი, სინიდილი და რწმენანი მიზნია უძვირფასეს საუნჯეთ, და იმის გულისთვის ყოველთვის მზათ არის იტვირთოს აუტანელი, თითქმის ჯოჯოხეთური ტანჯვა და წვლენა, რომ მით დაუმკვიდროს ბრწყინვალე მომავალი კაცთა სააქაო ცხოვრებასა და წარმატებას...

რამი ინატრდა საზოგადოებრივი და მორალური მნიშვნელობა, „ურთელ აკოსტას“ ცხოვრებაზე ჩვენ თუ ამ საკითხს შესაფერის პასუხი მოვუძებნეთ, გუცკოვის ტრაგედიის ახრცი დღესათვე ნათელი იქნება მკითხველისათვის.

მეფე ლირი, განუსაზღვრელი უბედურების წუთებში, ნუგვსმ აძლევს მასათვთე გაუბედურებულ გლოსტერს ასეთი სიტყვებით: „უნდა ითმინო... ტირილით ვიბადებთ ჩვენ! შენ თვითონ იცი, — პირველ ქაშს როს ჰიერსა ველაბათ, ებღეთ და ეტრით...“)

„უნდა ითმინო“ — დიდი და სულ-გრძელი სიტყვებია... მაგრამ რა მანქანების ძალით „უნდა ითმინდეს“ გული, დადუმდეს სული ფიზიკური ადამიანისა, როდესაც ისტორიის დასაბამიდან მოყოლებული ამ ქაშამდე შემხედვარე ხარ მხოლოდ უმეცრებისა და რუტინის წარმომადგენელი ავტორიტეტისა,

გამოთქმული აზრი სათითაოთ ჩვენი არტისტების თამაშობის შესახებ. რაც შეეხება პირველებს მაერ ჩვენი თეატრისადმი გულ-გრაძობას, ესეც ერთი რომ, „არ ხსიდაი, ძველი“, და მკორც ისა, რომ კარგათ ვიცით ამ გარემოების მიზეზი რაც არის და, მამხსადაე, მარტო სუფეაუფის გამოთქმა საუქს სრულით გერაფერს უშეგელის. თბადისში, საქართველოს ძველ დედა ქალაქში, (სამართლიანს აზრს არ უნდა შეგუპინოს) პირველთა, როგორც საზოგადოებრივი ძალა, ანუ უკეთ რომ ვითვით, ერის ის წრე, კლასი, რომელზედაც დაქარაუბლდა, დღე-განდელი ეკონომიერი ცხოვრების პირაბების თანხმით, უოკელი სერო, საქველ-მოქმედო, თუ საზოგადოებრივ დაწესებულებათა წარმატება, არ არსებობს ამ ფაქტთ. ეს არის ძირითადი მიზეზი, რომ არც ერთ ქართულ საზოგადო დაწესებულებას, მარტო დატკა ინტელექტულის მაერ დაწესებულებ თბადისში, ანუკითარი ნადაეი, სინოგნლის ფერი და ნამან-წვადი არ ეტუობას. და, იოსაც მხოლოდ ჩვენი სოფელად თაგა-აზნაურებისა და ტეტების იმედი აქვს, იმას შუგულია, სუფეაუფის კარდა, ცრემლებიც დაროს... სანამ თაგათა უბეუბი ძალზე არ დაუსიებია.

2) მეფე ლირი, ტრაგედია ე. შექსპირისა, ინგლისურიდან გადმოღებული იე. შინაბლის და ილ. ჭეჭეკაძის მიერ.

*) ბუღუბუღო.
 1) ბოდიშს ვიხდი შეითხველებთან, რომ აქ არ ეკნება არტისტთა თამაშობის დაფასებას და პირველთა საზოგადოების თეატრისადმი გულ-გრაძობის საქმეს. გაზუთში ადგილის უწონლობის გარდაც, მარათადა მკაცრსენათ, ხალხისიც არა ეტყვის განვიმეორათ ათასჯერ

რომელსაც შეასკდა ურიელ აკოსტას მსგავსთა მთელი გონების ძალა, და მაინც ტირილი და მწუხარება, ბრძოლის საშინელი სურათი თითქმის არ იცვლება, არა და არა. ისტორიის დასაწყისიც კი აღნიშნავს, ბენ აიბანსი არ იყვის, სექტაციების არსებობას. პირველი სექტატიკი ბაირონისა და ლეკონტ დელილის კანია, რომელიც წარმოადგენს მთელი კაცობრიობის სიმბოლოს. ის ლეთებაო, რომელმაც შექნა კაცობრიობა ტანჯვისა და შერქნელი ტანჯვისა და არის ნამდვილი დასაბამი და შერქნელი ტანჯვისა და ბოროტებისაკაო: იგა ნამდვილი მკვლელი აბელი-სო... ისტორია აღნიშნავს აგრეთვე იმასაც, თუ რა გზას ადგენ სექტაციები და რა საშუალებას ხმარობდნენ თავის მოქმედებისათვის.

იგივე ისტორია გვეუბნება, რომ ადამიანის ბედ-იღბლის, სააქაო და საიქიო ცხოვრების ვადწყვეტაში მონაწილეობას იღებდა ორი სხვა-და-სხვა, ერთი მეორის წინააღმდეგი მიმართულებდა. ერთი სააქაო სი-ცოცხლესა და ცხოვრებას უსპობდა ადამიანს, მეორე უქაჯოდა განახლებულს ცხოვრებას, აღმატებას და წარმატებას. ერთია სააქაო ცხოვრების უარის ყოფა და სიკვდილი, მეორე — ამავე ცხოვრების მკვდრეთით აღდგენა და პროგრესი, მაგალითები. აი, ბუღიზმის დამაპსნებელზე რას მოგვიტორობს ვადმოცემა. იგი იყო შენიერი და ნიქერი, ესე 28 წლის, ახალ-გაზდა თვალი-შვილი, რომელმაც ზედ-ზედ განიცადა ამ წუთი სოფლის უბედურება: ავთამყოფობა, ტანჯვა და სიბერე. ამ გარემოებამ ისეთი საშინელი ზედ-მოქმედება იქონია ამ კაცზე, რომ საშუალოთ დასწყველა და შეჩაჩენა სოფელი ესე და თვისი ნი-ქი მოახმარა სხვა ქვეყნის შექმნას, სადაც არც ტი-რილია და არც სიცილი, არც გულის თქმა და სუ-რვილები. მსგავს მოვლინებას წარმოადგენდა იუდაიზ-მი და მამადის მოძღვრებაც. ეს იყო სააქაო სი-ცოცხლის, ადამიანის ცხოვრებისა და გონების მომა-კვდინებელი, სრულიად მომსპობელი ისტორიისა და პიროვნებისა. დამფრთხალმა და შეშინებულმა ადამი-ანმა დაქარაჯა კჳუა-გონება და უმეტრების წყვილად-მა დაჰფარა მთელი არე-პარე. ეს იყო აზნის კაცობ-რიობის ცხოვრება, რომელსაც ისტორიამ მოუღო ბოლო... აი, ამის წარმომადგენელი არაა, ური-ელ-აკოსტას ვარდა, პესის ყველა დანარჩენი მო-ქმედი პირნი.

მაგრამ არის, ჩემო მკითხველო, მეორე მიმარ-თულებაც, რომელიც დიდი ხანია იცის ისტორიამ და რომელშიაც სულდგმულებს ჩვენი ნუჯეში და სასოება.

ეს მეორე მიმართულება, ფხიზელი გონების იქები და სექტაციებში დაბადა მარტო ევროპამ ჯერ კიდევ იმ დროს, როდესაც ბეშური ხანა ცხოვრე-ბისა ის ის იყო მისის ვარდას კოკარით იშლე-ბოდა. ის იყო ევროპასაც, აზნის წაბაძეთ, შეექმნა თავისთვის ღმერთები და კერპები, უმაღლეს ავტო-რიტებზე აშენებული ცანი და ქვეყანანი, რომ გაი-სმა ვასაოცარი ხმა და ძლიერი სიტყვა სექტაციებისა და...კერპები, უმაღლეს ავტორიტეტზე აშენებული ცანი და ქვეყანანი სუბუქი ნაფოტებივით დააქანა ცხოველს-მყოფელმა ქარმა... კაცს კარგათ გამოჩე-ულიც არ ჰქონდა სახე თვისი ღმერთისა, და მაშინვე მისმა გონებაზე ამ ღმერთს დაღუპვის უფსკრული-საკენ მოუთითა.

ვასაშტერებელი ტრაგიზმის გამოშატეულია ევ-როპიელთა გონების მოძრაობის ისტორია! აქ თით-ქმის თანაბარი მსხვერპლი იწირებოდა ფანატრზმის მხრითაც და სექტაციზმის მხრითაც. და ეს იმიტომ, რომ ევროპის კაცობრიობის აზრმა ვერ აიტანა უფ-სკრული, რომელიც გამსკდარიყო იდეალსა და ნამ-დვილ უმეტრებას შორის. იგი აზიელივით არ დაე-მოარჩილა თვის დამღუპველ ბედ იღბალს და იტირ-თა ნარ-ეკალით მოუწილი გზა ბრძოლისა და განა-ხლებისა, პროტესტი განუცხადა ძველადანვე და-დენილ წეს-წყობილებას და მზათ იყო მტლბთ და-დებოდა ამ განზრახულ საქმეს, მხოლოთ იმიტომ, რომ თვისი ნაუიქარალი და ნაგრძნობი, რწმენა და პიროვნება დაეცა. აქ წყვილიადასა და უდა-ბური ველ-მინდორის მაგიერათ, სი-ცოცხლე დულს, ცხოვრება მუღმიე მოძრაობასა და ბრძოლაშია, რომლის მეოხებით თან-და-თან შერდება ახალი ქვე-ყანა, აღსაქვე დიდი იმედებითა და სასოებით.

ურიელ-აკოსტაც (ბ. აღექვევე-მესხიშვილი) ცო-ცხალი და ძლიერი წარმომადგენელია ევროპიელთა გრძნობა-გონების მოძრაობისა, რომელიც ებრძვის ურიათა კერპებს და ფანატრზმს. თვითონ მაღალი ენტუზიაზმით აღსაქვე ურიელ თემით ცეცხლ-მოკი-დებულ, მღვლვარე და გენიოსური სემიტთა შვილია, რომელსაც ვალილესი მაგალითი ღამარით ვინ

უძლის და გზას უნათებს. ურიელ მიიმეტ „დასკრა და
 დატანჯა ურიათა უმცირებამ, იმისი კეთილ-შობილი
 მარჯვენა ხელის გული წმირათ გამწარებით ასკდ-
 ბოდა ურიელისავე მაღალს, მოაზრე შუბლის კანს ღ
 შხამით საყრ სულიერ ბრძოლას განიცდიდა... მაგ-
 რამ, ბოლოს, იმან მაინც საწინელის გაბაროტებით
 ძირს დაამბოა წმიდა ტრაპეზი ურიათა ფანატიზმისა,
 მთელი აღოქმის კილობანიც და გამარჯვებული იე-
 რძიში მიიტანა ძველ, წრეს-გადასულს ცხოვრებაზე.
 გაუმარჯოს ურიელს და იმის მსგავსათა...

ხომელდი.

შ ე ნ ი შ ვ ნ ა .

ქნო რედაქტორა! ნება მომეკით, რომ თქვე-
 ნი ვაზეთის საშუალებით ვაუწყაო მათ, ვისაც
 „კიათურის შავი ქვის მწარმოებელი ამხანა-
 გობის“ შესადგენათ ფული აქვთ შემოტანილი ანუ
 სხვაგვარ ეინტერესებათ ეს საქმე.

აი, დღეს გეითხოვობ ბ. აღ. ივ. წულუკიძის
 წერილს („კელო“ № 48), რომელშიაც კომიტეტს
 თხოვს ფულის და მოქმედების ანგარიშს. ბ. წულუ-
 კიძის მოთხოვნებიდან სრულიად ეეთანხმები, ეს სა-
 მართლიანია და უსათუთო პასუხი უნდა მისცე; ამ
 საქმისათვის ამორჩეულმა კომიტეტმა. შარშან „იემ-
 რიაში“ დაიბეჭდა ჩემი წერილები: „კიათურის შავი
 ქვის მადნები, როგორც სიმდიარე“. ამ წერილის ბო-
 ლოში კომიტეტს ვუსაყვედურე, რომ საქმე მიძინე-
 ბულ-მიტრატებული შეიქნა. რომ დღემდე, კომიტეტს
 ამ საქმეზე ხმა არ ამოუღია, ეს ყველამ კარგათ ვი-
 ცით. მაშ, თუ სინუშემა, აღარც საქმის კეთება იქნება
 და სწორეთ ამან გამოიწვია ბ. აღ. წულუკიძის წე-
 რილი, რომელიც ანგარიშს თხოულობს კომიტეტის
 მოქმედებისას. მე ვეთანხმები ბ. აღ. წულუკი-
 ძის მოთხოვნებიდან და მივიღებ ისე, ვითომც მის
 წერილში ხატავდნ თავიანთ სურვილს ისინიც, ვინც
 ამ საქმის შედგენაში მონაწილეობას იღებულაბდენ.

ჩემი შხრით, პასუხი უნდა მიეცე საზოგადოე-
 ბას, რაშიაც მსთან ვალდებული ვარ. ამ-სთვის ვაუ-
 წებებ, რომ, ის ნაწილი საწევრო ფულისა, რომელიც
 ჩემს ხელში შემოვიდა, მე ჩემი შხრით ბ. კ. ლობა-

თქმანინებს გადაეცი, როგორც ეს წესდებამა წათ-
 ქვამი; ამისთვის ბ. აღ. წულუკიძის მოთხოვნას შევეუ-
 ერთებ ჩემსას და ეთხოვ „კიათურის შავი ქვის მწარ-
 მოებელ საზოგადოების“ დასაარსებლათ არჩეულ
 კომიტეტს, რომ მან თავის მხრით საზოგადოებას წა-
 რუდგინოს თავისი მოქმედების და ფულის ანგარიში.

თუ კომიტეტს დღემდე არაფერი გაუკეთებია ამ
 საქმისთვის და აწიც არაფრის ვაკეთებას შექრობს,
 მაშინ ისლა დაჩრენია კომიტეტს, რომ ფული დაუბ-
 რუნოს მათ, ვინც კი რამე შემოიტანა ამ საქმისთვის.

ო. შ. გაგაბაე.

მიუნენი 28/16 ნოემბერს 1896 წ.

ყ ც ხ ა ე თ ი დ ა ნ .

სთაფელი და სასთაფლო სკოლა გერმანიაში

II*)

ს კ ა ლ ა .

მსწავლებელი. სახალხო განათლების საქმეში
 უპირველესი ადგილი უძველათ სახალხო მა-
 სწავლებელს უჭირავს. სკოლის ფეხზე დაყე-
 ნება, სწავლა-კოდნის გავრცელება, ახალ-თაობის
 აღზდა, ხალხის გონებრივი წინამძღოლობა, ყველა
 ეს და ათასი სხვა ამგვარი მისგან არის დამოკიდებუ-
 ლი. ზემათ მოყვანილი სკოლების მართვა-გამგეო-
 ბა, მათი პროგრამების განსაზარცილებლათ და მით
 თავის მოვალეობის პირ-ნათლათ შესასრულებლათ
 სამეარის გონებრივი საგზალი და პედაგოგთური ნი-
 კია საჭირო. ამისათვის მასწავლებლის მომზადება,
 განვითარება და გაწერთა გერმანიის მხელით გერმანე-
 ლი მასწავლებელი—გერმანიის სკოლა—ეს გერმა-
 ნიის ხალხია, გერმანიის ხალხია—ეს გერპის ერთი
 მოწინავე ერთაგანია, ცივილიზაციის ღ წინ-მსვლელო-
 ბის მატარებელია. მასწავლებელი მოღვაწეობს იქ, სა-
 დად ერი თავის ცხოველ-მყოფელ ძალას იკრეფს და
 მსოფლიო ასპარეზზე, როგორც ერთი განუყოფელი

*) ის. „კელო“ № 4. 9

ერი, გამოდის. თითოეული ქალაქი, თითოეული სოფელი, თითოეული საზოგადოება არის მხოლოდ ერთი პაწია ღლეცი, მოაზრებზე წყარო, რომელთა ერთობა მოგროვება, ერთ კლასპარტიში მოკრევა, წარმოშობს ევებერთელა მდინარეს, რომელიც აპაბს მთავრობას და თავისუფალ მოძრაობის აღაგს პოპულარს. დაქსაქსეთ, დაბნეით, დაშალეთ პირველი და მაშინვე დასუსტდება და გაქრება უკანასკნელი. დააცილებთ ქალაქი ქალაქს, სოფელი სოფელს, საზოგადოება საზოგადოებას, მოსპვით მათ შორის კავშირი, ჩაქვებთ თავიანთ კვდელში და რა შედეგი მოუყავ? არ არის ერი, გაქრა ეროვნული ძალა, მოისპო ეროვნული კულტურა. არსებობს ხალხი, საზოგადოებათა გროვა, მარა ეროვნება კი არა. ეროვნება მხოლოდ მათ შეერთებაში, შეკავებრებაში და ერთ ინდივიდუალურ სხეულის ჩამოსხმაში მდგომარეობს. აი, ეს პროცესი ზოგად ვრბა უკვე დაასრულა, ზოგი ახლა ასრულებს, ზოგმა კი მამაველში უნდა დაასრულოს. გერმანიამ ეს პროცესი კიდევაც დაასრულა და კიდევაც ევრ დაასრულა. ეს სმუოლება გერმანიის კულტურის ძირითადი თვისებაა. ის მხოლოდ ამით და ამაში მოძრაობს. ამ მოძრაობაში სახალხო სკოლას და მის ხელმძღვანელ — სახალხო მასწავლებელს უმაღლესი აქტური ადგილი უჭირავთ. ჩვენ ზევით გავიკანით პირველი, ახლა გავიკანთ მეორეს, რომ მათ დანიშნულებებზე ერთი საზოგადო შეხელულება შევადგინოთ და აქედან ერთი საზოგადო დასკვნა გამოვიყვანოთ.

თუ ახალგაზდას, შემდეგ სახალხო სკოლის გათაგებისა ან და რომელიმე უმაღლესი მასწავლებლის დაბალი კლასიდან გამოსვლისა, სოფლის მასწავლებლათ წასვლა სურს, უნდა მიმართოს მაზრის სახალხო სკოლაში გაავგოს და პირველი ეგზამენი დაიჭიროს. გამოცდიან მხოლოდ იმ საგნებში, რომელთაც სახალხო სკოლაში გადიან და ამას გარდა ფორტუპიანოს პირველ — დაწყებით ხმები და ცოტა ხატეც უნდა იცოდეს. ამ დროს მას ეწოდება „Schulaspitant“ (სკოლის მამებელი ანუ მსურველი). შემდეგ ამისა ის მიდის მრავალ მასწავლებლთან სახალხო სკოლაში, ემარება ერთ-ერთ მასწავლებელს (ან და სემინარიის მასწავლებელს) და სწავლობს სემინარიაში შესვლისათვის სჭირა საგნებს. ეს საგნები იგივეა, რაშიაც პირველი ეგზამენი დაიჭირა, მაგრამ აქ უფრო ვრცლათ და შეგნებულათ ითვისებს. აგრეთვე ფორტუპიანოს და სკრიპკის დაკრავში და ნოტებზე გალობაში უნდა ვეაჯიშდეს. ეს გაძილება ორ წელს. ამ ხანში მას უწოდებენ „Schulpraeparand“ (ენის სკოლისთვის ემზადება). სწავლაში თუ ნიჭს ამის პირველ წელს შემდეგ სახელმწიფო და-

ხმარება ეძლევა, 80—120 მარკა წელიწადში. რაკი მომზადება დაასრულა, ის საისტატო სემინარიაში შედის კონკურსის ეგზამენით, სადაც 2—3 წელი რჩება, სწავლის საგანია: ისტორია, გეოგრაფია, მატემატიკა, ბოტანიკა, ზოოლოგია და სხვ. ერთი სიტყვით ყველა ის საგნები, რასაც კი სახალხო სკოლაში სწავლობენ და ამას გარდა ახალი ენებიც. აქ მას ამაზღებენ როგორც თეორეითულათ, ისე პრაქტიკულათ. პედაგოგის ისტორია და თეორია უპირველეს მასწავლო საგანს შეადგენს. უკანასკნელ სასტიკ ეგზამენს შემდეგ, ის ათაგებს სასწავლებელს და გამოდის არა როგორც მასწავლებელი, არამედ როგორც მასწავლებლის კანდიდატი. დღეიდან მთელი ყურადღება იმაზე არის მიქცეული, რომ ეს კანდიდატი ნამდვილ მასწავლებლათ გადაიქცეს. სასწავლებელი თუ მას კანდიდატათ ამაზღებდა, ცხოვრებამ მასწავლებლათ უნდა მოამზადოს. ამისათვის რღებლამენს მეტონიარს მსუაოლებს. პირველათ მას ამწესებენ მრავალ-კლასიან სკოლაში, სადაც უფროსი მასწავლებლის ზედა-მხედველობით მასწავლებლობს. ცოტა ხნით ამორებენ აგრეთვე ერთ-კლასიან სკოლასაც. საპაზრო ქალაქში მათთვის იმართება განსაკუთრებით პედაგოგიკი კურსები, კონფერენციები. ადგენენ კითხვის საზოგადოებას (Lerergesellschaft), ამღევენ პრემიებს და სხვა ჯილოდს. ასეთი მზადება გძელდება 30 წლამდე, მაშინ კი ხელ-ახლათ ეგზამენს იტებს (პრაქტიკოსს) და ირიცხება ნამდვილ მასწავლებლათ და გამაგრიც ემატება. ახლა ის მომზადებული, დამოუკიდებელი მოღვაწეა. მასწავლებლის განეთარება ამით არ სრულდება. საპაზრო კონფერენციებზე მან ყოველ წლიც ორი თხზულება უნდა წარადგინოს. ეს სავალდებულოა 60 წლამდე. ასეთ კონფერენციაზე ესრება მაზრის ყველა მასწავლებელი. აქ არჩევენ სხვა-და-სხვა პედაგოგიურ კითხვებს, კითხულობენ რეფერატებს და სხვა. აი, მაგ., 11 იუნის (1895 წ.) სოფ. ჰოფენში, მომხდარ კონფერენციაზე რა კითხვები გაურჩევიათ:

- 1, დაზღვევის წესები და ანგარიში.
 - 2, თხზულებათა ვარჩევა (რომლებსაც მასწავლებლები არღვენენ).
 - 3, მონოტიკური წყობილება გერმანიაში.
 - 4, მასწავლებელ ბაიშეს კითხვის მეთოდი. (ერთ სოფლის მასწავლებელს ბ. ბაიშეს გამოეგონა კითხვის ახალი მეთოდი და ამის შესახებ კონფერენციაზე მოხსენება წარადგინა).
- ასეთ კონფერენციებს განსაკუთრებით დირექტორი ჰყავს. ამას გარდა წელიწადში ერთხელ ხდება მაზრის მასწავლებელთა ყრილობა (Bezirksversammlung), რომელსაც მაზრის ინსპექტორი განაგებს.

აქ არღვენენ სკოლის სწავლის ანგარიშს, რევიზორის შენიშვნებს, ეგზემენების მიმდინარეობას და სხვ. აქ ირჩევა ყველა ეს კითხვები და შესაფერი მსჯელობა ედება. შარშან ასეთ ყროლობაზე გააჩრჩეს სხვათა შორის სწავლის ვასაძელებელი სკოლის ახალი კანონი და პროგრამა. თითოეულს აქვს კრიტიკის და თავის აზრის გამოთქმის უფლება. ის მუხლი, რომელიც ამა თუ იმ საზოგადოებას, ან მივლ მზრას არ უღებდა, თანაშაბთ ადვილობრივი მოთხოვნილებებისა იცვლება.

ყველა ეს კრებები კანონით სავალდებულოა და განაგებს მთავრობა. მაგრამ არის ისეთი კრებებიც, რომელნიც სრულიად სავალდებულო არ არის და მთავრობასაც მათთან არაეითარი საქმე არ აქვს. ეს არის მასწავლებელთა კენჭო საზოგადოებები. მათი მიზანი სამწიროა: პედაგოგიური, დროს-გასატარებელი და პოლიტიკურ-სოციალური.

წმინდა პედაგოგიური ხასიათისაა, მაგ., საზოგადოება კითხვის, წერის, ხატვის და სხვ. თითოეული წარმოებს ცალ-ცალკე; ჰყავს თავისი კომიტეტი, თავმჯდომარე ხაზინადარი, აქვს კრებები და სხვ. ის იღწვის თავისი საგნის როგორც შეასწავლათ, და გასაუმჯობესებლათ. ამისათვის ის მოქმედებს არა მარტო თავიანთ წევრებთან შორის, არამედ აძლევს თხოვნას უმაღლეს მთავრობას ამა თუ იმ სახელმძღვანელოს, სწავლების გეგმის და მეთოდის სკოლაში გამეფებისათვის. მაგ., წერის საზოგადოების რომელიმე წევრი დარწმუნებულია, რომ ირიბათ წერას პირდაპირი ხელი ჯობს, ან პირდაპირს ირიბი. ის თავის აზრს ვასაყენათ კრებებზე ადგენს მონსენებებს, ეწევა აგიტაციას და როცა უმჯობესობას მის აზრზე ედგება, მაშინ მთავრობასაც თხოვნას აძლევს შესაფერი ღონისძიებების მისაღებათ. მასწავლებელთა ხმას, მათ აზრს და შეხედულებას უმაღლეს მთავრობასთან საბატო ალავი უჭირავს. იმას, რაც მასწავლებლებს აინტერესებს, სასარგებლოთ და საჭიროთ რაცხენ და ადრე თუ გვიან კანონთაც ვადაქცევა მასწავლებელი არა მარტო მასწავლებლობს, არამედ კიდევაც რეფორმატორობს. მთავრობის მიერ სწავლების პროგრამას არა მარტო ასრულებს, არამედ კიდევაც ცდის და თავის კუთხზე მიჰყავს. მაგრამ ასეთმა მოქმედებამ, შესწორება-ცვლილებამ პატივი რომ მოიპოვოს იქ, სადაც ჯერ არს, საჭიროა მასწავლებელთა შეერთება, საზოგადოების შედგენა და ერთათ მოქმედება. საზოგადოება იფარავს თავის წევრს თვითონება ბატონებისგან და მის მიერ გამოვლანილი რეფორმა პრაქტიკაში გაჰყავს. ამიტომ არის, რომ აქ ასე მარავლია მასწავლებელთა საზოგადოება ამა თუ იმ საგნის პედაგოგიურათ ვანკარებისათვის.

ამასთანავე ისინი არც ვართობა-დროს-გატარებთას იეიწყებენ. საზოგადოება სილერის, მუსიკის (ამას პედაგოგიური მნიშვნელობაც აქვს), გიმნაზიკის, მოგზაურობის და სხვა-და-სხვა, — ამ მათი შემაკეშირებელი საგანი, თითოეულ სო ელშია მომღერალთა გუნდი, რომლის ხელმძღვანელი ჩვეულებრივ ადვილობრივი მასწავლებელია, როგორც ამ საგნის სპეციალისტი. აგრეთვე ეკლესიაში მკალობელთა ლობბარი, ფორტეპ ანის დამკერელი მასწავლებელია. აქ ყველა ეკლესიაში საკრავია, რომლის დაკრა მასწავლებელს აქვს დავალბებული. ამა, გლეხებმა იციან ფორტეპიანო, ხოლო ვანსაყუთრებით ანათვის ზომ არავის დაიქრავებენ. ამიტომ არის, ამ აქაური მასწავლებელი უთუთო საკრავებზედაც უკრავდეს.

საზვარკარაველი.

(შემდეგი აქნება).

წერილი რედაქციის მიმართ.

მოწყალო ხელმწიფე ქნა რედაქტორი! უმოზილოესათ ვთხოვთ ამ მკიერ შენიშვნას ადგილი მისცეთ თქვენი ვაჭეთის მასლობელ ნომერში. „ეკალის“ მე-48 ნომერში წაიკითხე ბ. ე. მასხულის წერილი, ქუთაისიდან, რომელშიაც იგი ეხება ქუთაისის წიგნების გამოცემელ ამხანავობას და სიზარმაცეს და სალათას ძილს წამებს მას.

რადგან ბ. მასხულიამ თავისი შენიშვნა ანდაზით დაიწყა, მეც ანდაზითვე დაიწყებ ჩემ პასუხს. რათ დაგეიწყებიათ, ბ. მასხულიავ, რომ ტუყილს მოკლე ფეხები აქვს და დიდ მანძილს ვერ გაივლის. თქვენ ბრძანებთ: „ამ ექვსი წლის წინეთ თბილისში დაარსდა „ქართული წიგნების გამოცემელი ამხანავობა“, რომელიც დღესაც არსებობს და თავის „დანიშნულებასაც“ ემსახურება. იმავ წელს (რა თქმა უნდა „წამხედურბობით“) ქუთაისშიაც დაარსდა ქართული „წიგნების გამოცემელი ამხანავობა“, რომელმაც ექვსიოდე წიგნაკის გამოცემას შემდეგ ტბილ ძილს მისცა თავი და მას აქეთ ძინავს ტბილათ“. უნდა მოვასხენოთ, ბ. მასხულიავ, რომ სხენებულ ამხანავობას კი არ მიუტია თავი ტბილი ძილისათვის, თქვენ გძინებიათ ტბილათ და აქანდის ვერ გავიცნათ, რომ ამხანავობამ იმ ექვს წიგნს გაკრდა, რომელიც თქვენ მოიხსენიეთ, შვიდი კიდევ სხვა გამოსცა და დიდი ხანია ვასაყიდათ დაუროვა ყველა თა-

ვის აგენტებს და ქართულ წიგნის მაღაზიებს, თქვე დალოცვილო, ქუთაისიდან კარგესანდენქიას წერთ და რა იქნებოდა შებრძანებულიყოვეთ ქილადის ან ბეჭდვითიწიგნის წიგნის მაღაზიაში, სადაც ნახავდით ამხანაგობის ყველა გამოცემას!

რადგან თქვენ დაგეზარათ ამის ვაგება, მე მოგახსენებთ: იმ შემთხვევებულ ექვს წიგნს გარდა, ამხანაგობამ გამოსცა კიდევ შემდეგი წიგნები: 1) თხზულება გ. წერეთელისა ტ. I, 2) ჰაერა და სითბო ტეატრისა, ნათარგმნი გ. შარაშიძის, 3) თხზულება ვ. წერეთლისა ტ. II, 4) საქართველოს ისტორია თ. ს. ბარათაშვილისა, რეული I, 5) იგივე ისტორია რეული II, 6) ზეიპა—მოთხრობა, ჟანდის თხზულებიდან გამოკრებილი დიმი. ივ. ყვიფიანის მიერ, 7) მეორე გამოცემა — „დედა“ წიგნის თავდასაჯალი“ გ. დემეტრისა; ახლა ამხანაგობა მუქედს თ, მამია გურიელის თხზულებას, რომლის 300 გვერდი უკვე დაბეჭდილია და მომავალ იანვრადის მთლათ დაიბეჭდება.

ნუ დაივიწყებთ, ბ. მასხუღიავ, რომ ამხანაგობის გამგეობა შედგება იმისთანა პირთაგან, რომელნიც ამ საქმეს უსასყიდლოთ ემსახურებიან და სწორადვე მხოლოდ მკორედ დროს, რადგან თითოეულ მათგანს თვისი საკუთარი საქმე აქვს.

არც ის უნდა დაივიწყეთ, რომ როცა კალამს ხელში იღებთ, იგი უნდა ამუშავებთ სიშარბილით ზე სიკრუე არ გაუროთ თქვენ ნაწერს, თორემ ამით თქვენ თავსაც შერაცხებთ, ვაზეთს და მკათხველ საზოგადოებას შეცდამაშია შეყვანთ და თვით იმ საქმესაც ჩრდილს მიაცხებთ, რის შესახებაცა წერთ. მეორე თქვენი ცნობაც, რომ ვითამც „სამი წელი გადის და ერთი კრებაც არ მომხდარა და არც ის ვიცით, თუ რა მდგომარეობაშია დღეს საქმეო“, — სიმართლეს მოკლებულია. თუ თქვენ თავს კარგესანდენტათ თვლით, ალბათ ვაზეთ „ივერისა“ და „Новое Обозрение“-ს ჰკითხულობდით, ამ ვაზეთებში ყოველ წელიწადს ამხანაგობის გამგეობა აცხადებს კრების დროსაც და ადგილსაც და ამისთან ამხანაგობა; უდგენს თავის მოქმედების ანგარიშებს, რომელნიც კრების მიერ დამტკიცებულნი არიან.

რათ ფიქრობთ, ბ. მასხუღიავ, რომ წამხედურობა ადამიანს წაწყვედს? წამხედურობაც არის და წამხედურობაც: კი წამხედურობა კაცს კი არ წაწყვედს, აცხობნებს, ხოლო გლობა წაწყვედს. ქუთაისის საზოგადოებამ ისეთი უმეტარი არ გაბლავთ, რომ ვერ გაარჩიოს, რა არის წამხედის ღირსი და რა არა.

ჩვენ დიდათ მოხარულნი ვართ, რომ თბილისის წიგნების გამოქვეყნელი ამხანაგობა რაიანაი ემ-

სახურება თავის დანიშნულებას; ღმერთი; ქნას, რომ უფრო მეტი უნარი გამოჩინოს და შით მეტი სარგებლობა მოეტანოს ჩვენი ქვეყნისათვის. თბილისის ამხანაგობა შედარებით უფრო დიდა, იმას მეტი ნდობითი შეძლება აქვს; ქუთაისის ამხანაგობა კი უფრო მკორე რაცხებია, ნაკლები შეძლებას პატრონი; ამის გამო საქმეც აქ ნაკლები ყვდება, ვიდრე თბილისში.

თუ, ბ. მასხუღიავ, გული გტყვიათ ქუთაისის ამხანაგობისათვის და ცოდნაც შეგწოთ, უმჯობესია იქნება, უსაუფუძელო დაცინვის მაგიერათ, ჩნევა მიხსვით ამ ამხანაგობას, თუ როგორ წაყვანოს საქმე, რომ მეტი სარგებლობა მოუტანოს საზოგადოებას. ჩვენც გვემის და ევრძობთ, რომ საქმე ისე ვერ მიდის, როგორც სასურველია, მაგრამ, იცით რაედენი დამბარკოლებელი მიხეზები ელადება წინ? რომ მომზადებულიყოვეთ ამხანაგობის წლიურ კრებაზე, შეველოთ გაიგებდით ამ მიხეზებსაც.

თქვენ ამხანაგობის წევრათ ითულებით, და წესადების ძალით უფლება გაცით მომზადდეთ გამგეობაში, მოთხოვით მას ყოველგვარი ცნობები და იკი ვალდებულია თქვენი მოთხოვნილება, როგორც წევრისა, დაკმაყოფილოს.

გამკობის წკრა თ. შავრამიძე

საქველობქმედა საქმე.

მ-ნო რედაქტორო! უმოწმიდესთ გისოვთ ნება გევაძობთ თქვენი ვაზეთ „კვბლის“ საშუალოთ უდრესთა მადლობა გამოგვეხადოთ ჭკუთა აღნიშნულ ზნით, რომელთაც შემოსწირეს ჭათურის პაპალიოთეკა-სამკითხველოს სხვა-დასხვა ქართული წიგნები.

საა შემოქმედებელი: ბ. ანგო ლეჟავს, (11 ცალი ქართული წიგნი) ქან სემა თუხარქელს, დედავით დამამიძეს (41 ცალი სამლოთო რეჟელის წიგნი, და აღუთქვა უფსოთ ცხოვრებას გ. ს. „შეკების“ და „FACTUM“-ის), თ. ხესუიავს, ვ. ბ. პათაშვილს, ივ. მოსკოპოშვილს, (იმან უფსოთ დეათითა ამ 1896 წლის თავისი გამოცემის), ბარბან კან მუხრეს, ტრადიონ ჟაფარიქს, ილია მადლაქიძეს, ნიკიფორე კვიციანიქს, ვოკო მდევანს, რომელთაც განხილად სურვილია ჭათურის პაპალიოთეკის წკრათ შორის ჩარჩესისა და სწკერო თუვად რამდენიმე თვისა წინდაწინ შემოიტანს.

სამკითხველოს კომიტეტი: კრ. კოწმანაშვილი, განუკ მოლებამე, თიდა ღმწა,

ქ-ნო რედაქტორო! უმორჩილესათ გთხოვთ უგუ-
ლითადესი მადლობა გამოუგნადოთ თქვენი გაზეთ
„კვლის“ საშუალებით აქართველთა შორის წრაკით-
სვის გამგრძელებელ საზოგადოებას, რომელმც კითხილ
ინება და შემწეობა აღმოუჩინა ს. ქაჭუთის დამწერ
სამრეგლო სკოლას შენობის აღსადგენთ, ფუღათ ორ-
მოცდა ათი მანეთი.

იმედია წრაკითისის საზოგადოების გულმტკი-
ნელობას ჩვენი სამრეგლო სკოლისადმი მიჯამებენ სსუ-
ბიც და მოგაწოდებენ თავანთ წვლილს შეძლებისა და-
გვართ.

ს. ქაჭუთის სამრეგლო სკოლის სამწრუნველს წე-
გონი დომენტი შვიცილი.

ქ-ნო რედაქტორო! უმორჩილესათ გთხოვთ ნება
გვიბოძოთ, რომ თქვენი ზატოეცემული გაზეთ „კვ-
ლის“ საშუალებით უგულისითადესი მადლობა გამოუგნს-
დოთ ქ-ნს ნინო უიფიანისას, რომელმც 50 (ორმოც-
დაათი) მანეთით დასმარება აღმოუგინა. ზემოსხეხუ-
ლი ფული 30 მარტს უოფილა გამოგზავნილი, მკრამ
აღწესის უგოღინარობის გამო ფოსტამ თავის დროსე
გერ ჩაკებადა, ამისთვის სრული იმედი გვაქვს, რომ
ქ-ნი ნინო უიფიანისა გვაბატოებს ამ გვარს უუურადდე-
ბობას, მით უმეტეს რომ ფული ჩაკებადა მხოლოთ
სექტემბრის უგანსხეულ რიცხვში.

სტუდენტები: გ. ქურდუკანიძე,
გ. მოსესილი,
გ. მახვილაძე.

ქ-ნო რედაქტორო! უმორჩილესათ გთხოვთ ნება
გვიბოძოთ თქვენი ზატოეცემული ჟურნალ „კვლის“ სა-
შუალებით ჩვენი გულითადი მადლობა გამოუგნადოთ
ბეზომში იმ ზატოეცემულ ზინთ, რომელთაც შემწეობა
აღმოუჩინეს ჩვენი ზურგ ანზრასულ მომავალ სამეთსე-
დოს ს. უურუგეთში. სია შემომწრეკლათ: 5 მანეთი:
დ. დლონტა, დ. სარგველაძე, 3 მანეთი: მურ. საბას-
ტარაშვილი, ა. შარშიძე, 2 მანეთი: ექ. ბერძინაშვილ-
ძე, ი. დომინაძე და ე. ბერძინაშვილი, 2 ურუმამე,
რ. გვაჭაძე, 1 მანეთი: ნ. ცეცხლაძე, ტარ. გოგია-
რძემ, ე. ს. კანდალავა, იუ. დუმბაძე, გურ. ვოციკა-
შვილი, ფ. დიდიშვილი, ი. ს. კალანდარიძე, სარ. მარა-
შიამ, აბ. კვაჭანტარაძე, ზ. ფ. ფაღვაძე, თ. ანუაფანი-
ძე, თ. დარჩიამ. 50 კაზ.: შიმა დავიდიშვილი, შიმა

აბიძემ, თ. კარანაძემ, ე. ჩაკვაძემ, დ. ჟვინამ, ზურ-
გალიძემ, 40 კაზ.: გ. ხალაძემ, ა. კარტოზიამ,
დო. მენაძემ, ე. ს. სანაძემ, 30 კა.: სიმ. კალანდარიძემ,
20 კა.: გ. ბურუგუაძემ, სულ 41 მან. 10 კა.

დამ. გივინიშვილი,
მოსე გივინიშვილი

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თ.-წერეთლის

განცხადება

ქართული თეატრი.

ოთხშაბათს, 4 დეკემბერს 1896 წ.

ბენეფისი ნ. გაზუნია-ცაგარლისა.

ქართული დრამატული საზოგადოების დარს მიერ
წარმოადგენილი იქნება:

I

ორი ოპერა

დრამა 5 მოქ., თარგ. ა. ცაგარლისა.

მონაწილეობას მიიღებენ: ქ. საფაროვი-აბაშიძისა,
ავალიშვილისა, კარგარელია, ივანიძე, საყვარელიძე
და სხვ. ბბ. ყოფიანი, სვიმონიძე, გვედევანოვი, გამ-
ყრელიძე, შათირიშვილი, მარჯანიშვილი, კანდელა-
კი, თამაზოვი და სხვა.

ადგილების ფასი ჩვეულებრივია

დასაწყისი 8 საათში

რეჟისორი. ვ. ს. ალექსიუკ-მესხიშვილი.

ადმინისტრატორი ვ. შათირიშვილი.

ექიმი ვ. ი. ბაღრიძე

მიიღებს ავთმეულებს შუალის 12 საათიდან
3 სათამდე. კირპირის ქუჩა სიმონოვის შესახვევი
სახლი არაქლოვისა.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА „НОВОЕ ОБОЗРЕНИЕ“

на 1897 годъ.
(четыринадцатый годъ изданія).
УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ

съ доставкой и пересылкой:

На 12 мѣсяцевъ 10 р. — х. | На 2 мѣсяца. 2 р. 75 к.
" 6 " . . . 6 " — " | " 1 " . . . 1 " 50 "

Заграницу на годъ 17 р., на полгода 9 р., на три мѣсяца 5 р.

Подписка принимается не иначе, какъ считая съ 1-го числа любого мѣсяца.

Для годовыхъ подписчиковъ какъ городскихъ, такъ и иногородныхъ, обращающихся непосредственно въ контору редакціи, **ДОПУСКАЕТСЯ РАЗСРОЧКА** на слѣдующихъ условіяхъ: при подпискѣ вносится—3 р., въ 1-му марта—2 р., въ 1-му мая—3 р. и въ 1-му сентября—2 р.

Лица, подписавшія теперь на будущій годъ, получаютъ газету бесплатно въ текущемъ году со дня подписки.

Подписка принимается въ Тифлисѣ—въ редакціи „Нов. Обоз.“, Барятинская ул. № 8; въ Бану—въ типографіи „Ароръ“; въ Баку—въ книжномъ агентствѣ М. И. Николадзе; въ Кутаисѣ—въ книжныхъ магазинахъ Чизадае и Божаншвили.

ОТЪ РЕДАКЦІИ.

Открывая подписку на будущій годъ, редакція „Нов. Обоз.“ считаетъ величайшею заботою, что всѣ сотрудники (за немногими исключ.), которые приняли участіе въ нашей газетѣ до сихноръ, примутъ участіе въ ней и въ будущемъ году. Кроме того, какъ обычно сотрудничеству и въторые Петербургскіе литераторы: А. Н. Маминъ, М. А. „Протопоповъ (критикъ), В. Вересаевъ“ (сотрудникъ „Русскаго Богатства“) и др. Нашъ лондонскій корреспондентъ Я. — вѣдь, временно прекратившій участіе въ „Нов. Обоз.“, въ скоромъ времени возобновитъ печатаніе у насъ своихъ политическ.ихъ писемъ. Печатаніе спеціальныхъ телеграммъ изъ Петербурга и отчасти изъ главнѣйшихъ центровъ Закавказья будетъ продолжаться крутайшій годъ.

Но увеличеніе литературнаго и политическаго отдѣловъ нашей газеты не отвѣчаетъ насъ отъ главнѣйшей нашей задачи—отъ обсуденія мѣстныхъ, кавказскихъ вопросовъ, состоящихъ на очереди, и отъ освѣщенія возможно полнѣе свѣдѣній о событіяхъ мѣстной жизни. Мы заручились восточными корреспондентами не только въ главнѣйшихъ городахъ Кавказскаго края, но и въ некоторыхъ второстепеннѣйшихъ его пунктахъ. Многое заявится въ данномъ случаѣ, конечно, отъ содѣяствія мѣстныхъ дѣятелей, голоса которыхъ мы будемъ продолжать вслушивать съ особеннымъ вниманіемъ. Пользуясь ихъ сочувствіемъ, мы съ своей стороны на минуты не будемъ забывать, что газета должна совершенствоваться съ каждымъ днемъ; мы будемъ стремиться въ тому, чтобы читающая публика получала возможно болѣе матеріала, обработаннаго и правильно освѣщеннаго, при чемъ никогда не пренебрежимъ рукоподставиться той основною точкою зрѣнія, которая ясна для всякаго, что внимательно слѣдитъ за нашей газетою.

ივერია

გამოვა 1897 წელსაც

იმავე პროგრამით, რომელიც წინათ.

გამოვა მხოლოდ 17 იანვრიდან, როგორც დღე, გარდა იმ დღეებისა, რომელიც შეეძლება მოსდეს კვირის დღეებს.

ფასი გაზეთისა:

11 თვ. და 13 დღ.	9 მ. 60 კ.	6 თვით	6 მ. — კ.
11 "	9 " 50 "	6 "	5 " 50 "
10 "	8 " 75 "	4 "	4 " 75 "
9 "	8 " — "	3 "	3 " 50 "
8 "	7 " 25 "	2 "	2 " 75 "
7 "	6 " 50 "	1 "	1 " 50 "

საზღვარ-გარეთ დაბარებული 1898 წლის 1 იანვრამდე ეღირება 17 მ.

თბილისს გარეთ შესატყობებ უნდა დაიბარონ გაზეთი შემდეგის ადრესით:

ТИФЛИСЬ. Редакція „ИВЕРІА“.

თბილისში ხელის-მოწერას მიიღება „ივერიის“ რედაქციაში, ნიკოლოზის ქუჩა № 21. პარათელთა შიშის წყარ-ვაითის გამაყრც. საზოგადოების კანცელარიაში, სასახლის ქუჩა, პარათელ თავაჯ-სწნუთთა ქარვასში.

თუ თბილისში დაბარებული გაზეთი თბილისს გარეშე აღრესზე შეეცალა ვინმემ, უნდა წარმოადგინოს რედაქციაში 1 მ. ხოლო თუ ქალაქ გარეთიდან სხვა ადგილს გადავიდა სადმე, ქალაქს გარეშე უნდა წარმოგზავნოს 40 კ.

თუ თვის განმავლობაში დაიბარ ვინმემ გაზეთი არა მთელის წლით, მას კატეზაუნება გაზეთი პირველ იმ თვიდან, რომელსაც დასაწყებია აღნიშნავს.

1896 წლის ხელის-მოწერითა საყურადღებოთ.

ვისაც გაზეთი დაბარებული ჰქონდა 1896 წელს მთელის წლით, თუ ჰქონთ 1898 წლის პირველ იანვრამდე მიიღონ გაზეთი, უნდა წარმოადგინონ იათი თვის ფასი—3 მ. და 33 კპ. (კაპეკების მაგიერ შეიძლება ფოსტის მარკები გამოგზავნოს). ხოლო ვისაც არა ჰქონს იმას მიუფა გაზეთი შეიძლოს თვისა და კამეტის ღირს განმავლობაში 17 იანვრიდან.

ვისაც 1896 წელში დაბარებული ჰქონდა გაზეთი რამდენსამე თვით, იმათ შეუძლურდებათ დანაკლისი ნომრები 17 იანვრიდან.

სარედაქციო მუშაობა 15 დეკემბრიდან დაიწყება

პარკო საავთმყოფო ავგულატორითურთ პეი. ს. ვ. თოფურაძის, ძ. შუთისში.

საავთმყოფოში დგას ორმოცი საწოლი ბი-
რურგიულ, გინეკოლოგიურ, შინაგან სენით და
თვალებით ავთმყოფთათვის, გადამღები სე-
ნით ავთმყოფნი არ მიიღებიან. მოსიარულე ავთ-
მყოფნი მიიღებიან ყოველ დღე 11 საათიდან შუა-
დღის 3 საათამდე.

შინაგან და ნერვებით ავთმყოფებს მიიღებს:
პე. ს. ვ. თოფურაძე.

ბიურგიული, შარდით და ათამანგით ექ. ფ. კ.
გერსტი.

დუდაკატორ ავთმყოფთ და საბებიას ქალი—
ექიმი. შ. ფ. კაკანი.

თვალებით ავთმყოფებს — ექიმი ა. კ. კარმანკვი.
ავგულატორიასთან არის ქიმიური და ბაქტერიო-
ლოგიური კაბინეტი. იქვე შეიძლება წამლობა ელექ-
ტრონული ძალით და მასაჟით.

საავთმყოფოს დირექტორი ს. ვ. თოფურაძე.

(10—7)

კანსერი და გლუგოვსკი

თბილისი, სხსახლის ქუჩა, სარაჯევის სახლი
(ცხოში).

ახალი გადგული ქაჩხის საწოლი

საპარავი-მეშინები

ჩამდვილის

ზინგერ-ნათუნისა

და სხვ გამოჩენილი ხისტუბის მაძინებო: ოჯახებისა-
თეს და ხელნაწებისათვის. ფასები ჭახხისა.

(25—3)

„აღმოსავლეთის მაღაზია“

პატივი შექმნა ვაუწყო საზოგადოებას, რომ მე
გველე „აღმოსავლეთის მაღაზია“ რომელიც განსაკუ-
თრებით აკატრებს კავკასიის, იაზნაისის და საზოგადოთ
აღმოსავლეთის სუფსოკოთ დამსახურებულ ნაწარმოებით,
თბილისში ლორის-მელოქოვის ქუჩა სემინარიის პირ-
დაპირ № 4.

ა. ნ. შერევალიძე.

საქმწვილო ნახატებიანი გურნალი

„ჯეჯილი“

წალიწალი მარკა

გამოვა 1897 წელს თვეში ერთხელ იმავე პრა-
გრამით, როგორათაც აქამდის.

გურნალში მონაწილეობის შილება ალგეითქვეს
ყველა ჩვენში საუკეთესო მწერლებმა.

გურნალი „ჯეჯილი“ თბილისში დატარებით
ღირს—4 მან. ტფილისის გარეშე ვაგზუნით 5 მან.
ცალკე ნომრის ფასი თბილისში არის 50 კაპ.
ხელისმოწერა შეიძლება მხოლოდ წლით და ნა-
ხეარ წლით.

ხელისმოწერა მიიღება:

1) თბილისში — წერა-კითხვის საზოგადოების
კანცელარიაში (Дворцова ул., д. Зем. Банка
№ 10.), „ქართულ სახალხო სამკითხველოში (დ. зем.
банка № 32) და თვით „ჯეჯილის“ რედაქციაში (Ар-
тиллер. ул. д. Тамамшева, возлѣ кадетскаго
корпуса).

2) შუთისში — მ. ბეჟანეიშვილთან, და თ.
შთავიშვილთან.

3) გორში — პ. კალანდაძესთან.

4) ბათუმში — მ. ნიკოლაძის სააგენტოში.

5) თელავში — მ. სისკარაშვილის ავთიაქში.

6) საჩხერაში — შარამან ჩხვიძესთან.

7) მღვინეში — ა. მიქაბერიძესთან.

8) თბილისში — ი. ჩიბლაძეშვილთან.

9) შვირილაში — არაბიძის წიგნის მაღაზიაში.

10) მისხილოში — ი. ფანცულაიასთან.

ფოსტის ადრესთ: *Во Тифлисѣ въ редакцію дру-
жинскаго мѣстскаго журнала „Джѣჯѣли“.*

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თქუნიანი ქვემო-წერეთლას